Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 54. årgang Nr. 1/2020

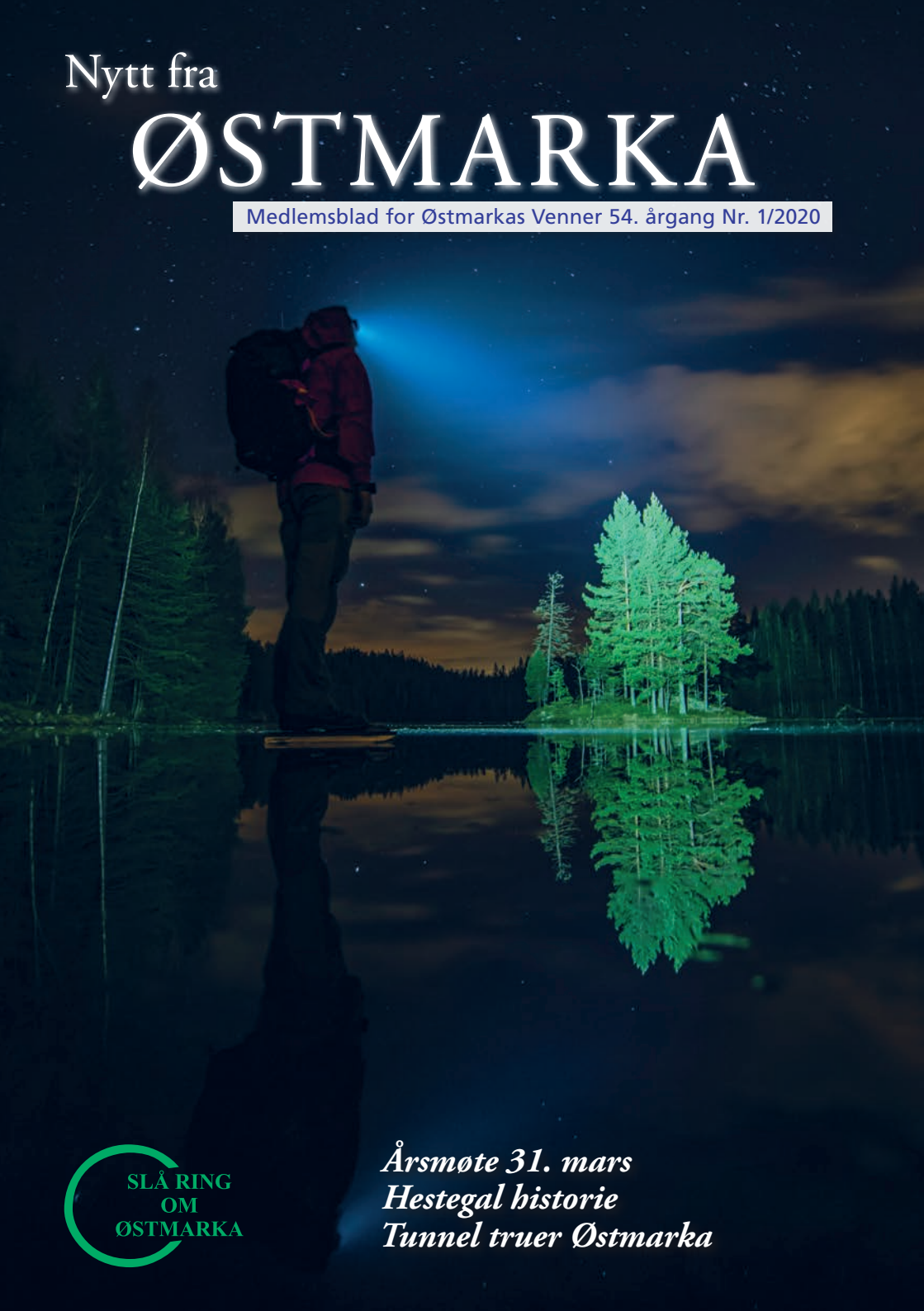

SLÅ RING OM ØSTMARKA

Årsmøte 31. mars
Hestegal historie
Tunnel truer Østmarka

Angrepene kommer nedenfra

Av Helga Gunnarsdóttir

I skrivende stund er det 23 år siden Østmarkas Venners mangeårige styreleder, Steinar Saghaug, varslet om mulige lekkasjer fra Nordre Puttjern i Østmarka. Vannet rant ned i tunnelen som var under bygging for å frakte passasjerer med tog til den nye flyplassen som skulle åpnes på Gardermoen året etter.

Det viste seg at han hadde rett i sin bekymringsmelding til Jernbaneverket om kvelden den 2. februar 1997. Vannet rant i stride strømmer ned i Romeriksporten. Etter hvert som katastrofen økte i omfang, kom det fram at det var ikke bare vannstanden i Nordre Puttjern som sank. Flere grunnvannsmagasiner i hele den nordlige delen av Østmarka var kraftig berørt. Også Lutvann lakk som en sil, og det rant mer vann ned i tunnelen enn det som kom via nedbøren i et normalt år. Hvis ikke tunnelen hadde blitt tettet, ville Lutvann vært tomt i dag.

Puttjern er blitt stående som et symbol på miljøskandalen Romeriksporten fordi de første signalene om at noe svært alvorlig var på ferde, ble registrert her. Nordre Puttjern var også et symptom på at det hadde skjedd grunnleggende endringer i vannbalansen. Også Søndre Puttjern hadde nemlig vært i samme elendige forfatning, hvis ikke en slange fra Kroktjern hadde sørget for «kunstig åndedrett» i de periodene da værgudene ikke sørget for nok nedbør. Dessuten førte lekkasjene til at samtlige myrer i området ble kraftig berørt og tørket delvis inn. Dreneringen av grunnvannet førte også til skader på mer enn 60 hus og eiendommer på Hellerud og Ellingsrud.

Hvordan kunne dette skje? Jo, kort oppsummert: Ekspertene hadde undervurdert geologien og ikke foretatt grundige nok forundersøkelser. Dagens Østmarka-landskap er et resultat av eldgamle og fascinerende geologiske prosesser, som har gitt grunnfjellet både avrundete koller og langstrakte åskammer. Elver og innsjøer følger i all hovedsak nord-sørgående søkk og daler. Her har forkastninger og svakhetssoner gjort berggrunnen mer utsatt for forvitring og erosjon, noe som igjen er forsterket av istidene.

De mest markerte sprekkesonene omfatter sonen som løper langs Elvåga, over Ellingsrud og inn Djupdalen, samt en sone over Nøklevann og Lutvann til Grorud. Mellom disse finnes en krum svakhetssone fra Nøklevann over Puttjern mot Ellingsrud. At det er slitsomt å krysse disse strukturene fra vest mot øst, har både skiløpere, turgåere og O-løpere erfart i årenes løp. Under jorden er fjellet i svakhetssonene sterkt oppsmuldret og vannførende – noe man smertelig fikk erfare ved framdriften av Romeriksporten.

Takket være kampen fra Marka-organisasjonene: Oslo og Omland Friluftsråd, Oslomarkas Fiskeadministrasjon og sist, men ikke

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Ansvarlig utgiver: Østmarkas Venner, Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Redaktør: Helga Gunnarsdóttir
Assisterende redaktør: Bjarne Røsjø
e-post: Bjarne.rosjo@brmedia.no

Forsidebilde: *Under stjernene i Østmarka.*
Foto: Lars Lindland
Grafisk design, repro og trykking: 07 Media – 07.no
Opplag: 4 400
Frist for stoff til neste nr. er 1. april 2020

TRYKT I NORGE NO-145

Slik så det ut da også Lutvann – ofte kalt Østmarkas dronning på grunn av det klare vannet – ble rammet av lekkasjene til Romeriksporten. Foto: ØV

minst Østmarkas Venner, ble anleggsarbeidet stanset og tunnelen tettet slik at vannbalansen nesten ble gjenopprettet. Men fortsatt må det i tørrår presses vann fra tunnelen, for å skape et mottrykk som gjør at grunnvannet ikke lekker ned. Daværende samferdselsminister Odd Einar Dørum tok et stort ansvar og tvang ledelsen i Gardermobanen til å tette tunnelen, noe som kostet skattebetalerne om lag 1,5 milliarder i 2020-kroner.

Men historien gjentar seg. Når vi minst forventer det, dukker farene opp igjen. Omtrent samtidig som Ola Elvestuen lanserte starten på verneprosessen for nasjonalpark i Østmarka, kom det en liten artikkel i Nordstrands Blad. Nye Veier AS – et ektefødt barn av Frps ønske om å bygge nye veier raskt og effektivt, uten plunder og heft som utredninger og miljøhensyn – har lansert idéen om en veitunnel under Østmarka. Den skal for sikkerhets skyld bores under de to største sprekkesonene som er så karakteristiske for geologien i Østmarka, de som ligger under friluftslivsperlen Nøklevann, drikkevannskilden Elvåga og videre under de mest sårbare områdene i Østmarka. Du kan lese mer om Nye Veiers idéer og vår bekymring for inngrep og lekkasjer på sidene 6–8.

Jeg kan love alle venner av Østmarka at vi skal forsvare både Østmarka og nasjonalparken mot denne tunnelen.

Styret i Østmarkas Venner 2019–2020

Leder: Helga Gunnarsdóttir 959 92 349

Nestleder: Kjell Erik Sandberg 996 39 686

Sigmund Hågvar 917 14 510
Bente Lise Dagenborg 419 22 941
Ingunn Lian Nylund 949 82 006
Johan Ellingsen 909 21 568

Kristin Lund 957 09 166
Varamedlemmer: Lars Lindland 917 58 485
Bjørnar Thøgersen 416 25 025
Jonas Ramsrud 994 15 407

Medlemsregister og regnskap: Ingunn Lian Nylund 949 82 006
E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

MILJØMERKET TRYKKERI 07 MEDIA – 2041 0379

Marka

Et sted å tømme hodet.
Påfyll av opplevelser. Store som små.
Kveldsbål og mårrabål. Tyri og gran.
Bitende minusgrader. Gnistrende stjernehimmel.
Islagte vann på rekke og rad.
Sola som varmer. Et forfriskende bad.
Urørt natur, eller en benk i nærmarka.
Solnedgang, nordlys, stjerneskudd og måneformørkelse.
Svette, fryse, slite og nyte.
Tiurknepp og rovfuglskrik. Revebjeff og ulvehyl.
Naturen som våkner til liv. Naturen som går i dvale.
Korte dager og lange dager. Lyse netter og bekmørke netter.
Skøyter, ski, truger, packraft, kano og sykkel. Helst til fots.
Foto, eller kikkert.
Dyreliv og sportegn. Blomster og insekter.
Trær, og utsikt.
Nye plasser, og kjente og kjære.
Ei hemmelig koie, eller ei markastue.
Ørret i panna. Pølser på bålet.
Merkede stier og løyper, eller langt utenfor.
Rykende varm bålkaffe.
Kontraster, stillhet og ro.
Lukter.
Lyder.
Lykke!

Lars Lindland

St. Hansåsen.
Foto: Lars Lindland

Østmarkas Venner advarer mot tunnel under Østmarka

Tekst: Bjarne Røsjø

Nye Veier har lansert en idé om å bygge tunnel under Østmarka, for å etablere en bedre veiforbindelse mellom E6 i Østfold og E6 på Romerike. Østmarkas Venner advarer mot ideen og mener at den bør legges død så snart som mulig.

Både Romerikes Blad og Nordstrands Blad skrev høsten 2019 om at Nye Veier AS har lansert en tunnel under Østmarka som en mulig trasé for en ny E6-forbindelse fra Follo til Romerike. Den nyheten fikk mange Østmarka-venner til å sperre øynene opp, for i dette området er det fortsatt mange som husker lekkasjene fra Puttjern da Romeriksporten skulle bygges på slutten av 1990-tallet.

– Bakgrunnen for ideen om en tunnel under Østmarka er at Samferdselsdepartementet ser et behov for en bedre veiforbindelse mellom E6 i Østfold og E6 på Romerike. En slik veiforbindelse skal sikre nødvendig beredskap ved hendelser på veinettet og avlaster E6 gjennom Oslo, forklarer Finn Aasmund Hobbesland. Han er direktør for planprosesser og samfunnskontakt i Nye Veier, som er et statlig aksjeselskap som ble stiftet i 2015. Selskapet har overtatt ansvaret for utbygging og drift av visse motorveier fra Statens vegvesen.

Samferdselsdepartementet har i utgangspunktet bedt Statens vegvesen om å utarbeide en konseptvalgutredning (KVU) for en oppgradering av riksvei 22 på østsiden av Øyeren og en oppgradering av riksvei 120 gjennom Enebakk. Men i tillegg ble Nye Veier utfordret av den daværende samferdselsministeren, Jon Georg Dale (Frp).

– Statsråden utfordret alle transportvirksomhetene til å se hva de kunne komme opp med hvis de tenkte helt nytt, og hvis ingen beslutninger var tatt. Og her er det jo ikke tatt noen beslutninger. Det var på denne bakgrunnen at vi kom opp med ideen om en tunnel, forteller Hobbesland.

Vil skåne naturområdene

Direktør Hobbesland understreker at Nye Veier er vel kjent med de viktige naturområdene i Østmarka.

– Vi vil jo ikke pløye opp Østmarka! Men det som kan være en idé, er å bygge en tunnel så langt under Østmarka at den ikke kommer i konflikt med naturverdiene. Dette er foreløpig bare en idé, som hverken er utredet eller kostnadsberegnet, og den ligger heller ikke inne i en nasjonal transportplan. Nå blir det opp til Samferdselsdepartementet å vurdere om dette er en idé vi skal arbeide videre med, forteller Hobbesland.

Nye Veier mener uansett at en utbygging av riksvei 22, på østsiden av Øyeren, neppe vil hjelpe veldig mye for å avlaste trafikken fra Østfold gjennom Oslo og videre nordover. En ny vei så langt øst vil antakelig ikke kunne håndtere tilstrekkelig store deler av trafikkstrømmene som i dag går inn til og gjennom Oslo, og en trasé gjennom Enebakk vil neppe fungere stort bedre.

– Dette vil jo bli en stor investering hvis det blir bygd en slik vei, og da bør ikke veien legges så langt utenfor Oslo at den ikke får den effekten som er tenkt. Hovedbudskapet vårt er at en slik vei må bygges nærmere Oslo, hvis den skal fungere som avlastning, sier Hobbesland.

– Teknologien er blitt bedre

Nye Veier ser i første omgang for seg en tunnel som starter fra dagens E6 sør for Klemetsrud, og som kommer opp igjen i dagen i nærheten av Skjetten på E6. Hvis tunnelen følger en rett linje mellom disse to punktene, kan den bli liggende et sted mellom Nøklevann og Elvåga – men altså langt under.

– Det blir i så fall snakk om en tunnel på 20 kilometer, som ikke kommer i konflikt med noen av naturverdiene i Østmarka, forsikrer Hobbesland.

– Dere er sikkert kjent med lekkasjene fra Puttjern i Østmarka da Romeriksporten ble bygd på slutten av 1990-tallet?

– Ja, vi kjenner godt til den historien. Men det er altså mer enn 20 år siden Romeriksporten ble bygd, og teknologien for driving av tunneler har kommet langt siden den gangen. Det skal være fullt mulig å bygge

En tunnel kan komme til å krysse under Nord-Elvåga, like nord for demningen ved Mariholtet. Det er et risikabelt prosjekt, mener Østmarkas Venner. Foto: ØV.

Kartskissen antyder at tunnelen starter omtrent ved Åsland sør for Klemetsrud og kommer opp til dagens E6 igjen sør for Hvam-krysset. Kart: Nye Veier AS.

en slik tunnel uten å oppleve slike problemer i våre dager, svarer Hobbesland.

Østmarkas Venner advarer

Styret i Østmarkas Venner har diskutert ideen og advarer om at etableringen av en 15-20 km lang tunnel under Østmarka vil føre til store inngrep, mye anleggstrafikk inne i Østmarka i en lang periode og fare for lekkasjer fra myrer, tjern og innsjøer.

– Bakgrunnen for vår bekymring er at et tunnelprosjekt av dette omfanget vil kreve mange tverrslag og rømningstunneler som vil ha innganger flere steder i Østmarka, både i områder hvor det ferdes mange mennesker og i de mer inngrepsfrie områdene i indre deler. Byggingen av en slik tunnel er også en alvorlig trussel mot etableringen av en nasjonalpark, sier ØVs styreleder Helga Gunnarsdóttir.

– Vi har også grunn til stor bekymring på grunn av erfaringene med lekkasjene fra Østmarka til Romeriksporten i 1997-1998, som førte til at flere vann i Østmarka ble tømt eller holdt på å bli tømt. Lekkasjene var så store at hvis ikke daværende statsråd Odd Einar Dørum hadde krevd at tunnelen ble tettet, ville innsjøen Lutvann vært tom for vann i dag. Nye Veiers tunnel er planlagt under noen av de store sprekkesonene som er så karakteristiske for geologien i Østmarka, to av de største ligger under Nøklevann og Elvåga, tilføyer Gunnarsdóttir.

– Lettvint skjønnmaling

– Jeg føler meg overhodet ikke beroliget over Nye Veiers lettvinte skjønnmaling av tunnelprosjektet. Vi er klar over at erfaringene fra Romeriksporten har ført til utvikling i teknologien for tetting av tunneler, men geologien i Østmarka er så spesiell at vi likevel er bekymret. For øvrig har vi lagt merke til at Nye Veier andre steder i landet «høvler over» alt som smaker av miljøhensyn der de har ansvaret for veibygging. Dette i motsetning til Statens Vegvesen, som kjører grundige prosesser og utredninger og også kan ta hensyn til miljøet. Jeg kan derfor love alle Østmarka-venner at vi skal ta opp kampen mot denne tunnelen, konkluderer ØV-lederen.

Østmarka er blant annet et eldorado for padlere, som her på Mosjøen. Foto: Espen Bratlie.

– Alle skal få si sin mening om nasjonalparken

Av Bjarne Røsjø

Fylkesmannen i Oslo og Viken er i startfasen med å gjennomføre den formelle verneprosessen fram mot en nasjonalpark i Østmarka. Prosessen skal være grundig og kunnskapsbasert, og Fylkesmannens saksbehandlere lover at alle interesserte parter skal få anledning til å si sin mening.

Fylkesmannen i Oslo og Viken har fått i oppdrag å gjennomføre den formelle verneprosessen som skal ligge til grunn for etableringen av en nasjonalpark i Østmarka. Da Østmarkas Venner inviterte til informasjonsmøte om prosessen 11. februar på Skullerudstua, var det Fylkesmannens seksjonssjef Ellen Lien og seniorrådgiver Christian Hillmann som hadde oppgaven med å fortelle om den formelle prosessen og de politiske føringene som allerede foreligger.

– Jeg holdt en gang et foredrag om måker for Norsk Ornitologisk Forening, og jeg har litt den samme følelsen nå! erklærte Hillmann i starten av sitt foredrag. Ornitologer

Departementets politiske føringer sier at de tradisjonsrike demningene, som denne ved utløpet av Svartoren, skal bestå. Foto: Espen Bratlie.

vet selvsagt mye om måker, på samme måte som ØV-medlemmene vet mye om Østmarka. Men de ca. 120 tilhørerne satt likevel som tente lys mens Hillmann snakket, for her kom det mye viktig og interessant informasjon.

Nasjonalpark for friluftslivet

I motsetning til det enkelte tror, foreligger det allerede en del klare politiske føringer for utformingen av den planlagte nasjonalparken. Fylkesmannens ansatte er lojale overfor disse føringene uansett om de kommer via formelle brev eller for eksempel via innlegg i dagspressen, forklarte Hillmann.

En av føringene er at vern av skog på privat grunn skal skje etter frivillig grunn, også ved et eventuelt vern etter markaloven. Departementet har også gjort det klart at veiene til Vangen og Rausjø samt demningene i Rausjø, Mosjøen og Børtervann skal bevares. Hvilke andre eksisterende inngrep som kan omfattes av nasjonalparken og hvilke som må ligge utenfor, eller eventuelt fjernes, skal man komme tilbake til i verneprosessen.

Christian Hillmann hadde også funnet klare politiske føringer i et leserinnlegg fra daværende statsråd Ola Elvestuen i Aftenposten 23. januar 2020. Der står det blant annet at «… Marka skal fortsette å kunne brukes til friluftsliv på en bærekraftig måte».

– Elvestuen skrev også at en nasjonalpark skal styrke friluftslivet, ikke hindre det. Der har vi fått en beskjed, som er viktig for oss. Avisinnlegg er nemlig en av måtene den

politiske ledelsen formidler sine styringssignaler på, forklarte Hillmann.

Departementet har også gjort det klart at det er hjemmel til å opprette nasjonalpark i områder med noe innslag av inngrep, for eksempel i utkanten av området. Det avgjørende er om området i sin helhet fremstår som om det i det vesentlige er uberørt av større tekniske inngrep.

Informasjon, dialog, kunnskapsinnhenting

Ellen Lien, som leder seksjonen for naturforvaltning i skog og fjell i Fylkesmannen i Oslo og Vikens klima- og miljøvernavdeling, forklarte at verneprosessen er helt i startfasen. Klima- og miljødepartementet har sendt et brev til Miljødirektoratet med beskjed om å sette prosessen i gang, og Fylkesmannen venter nå på et formelt og detaljert oppdragsbrev fra Miljødirektoratet.

– Vi jobber nå med å bygge opp en struktur for verneprosessen og en plan for det arbeidet vi skal gjøre. Vi har også etablert en intern arbeidsgruppe, som er her i dag, fortalte Lien.

Seksjonssjef Lien fortalte at medlemmene i arbeidsgruppen tidligere har jobbet med mange andre verneprosjekter, men dette er første gang de får anledning til å jobbe med en nasjonalpark. Hun forklarte at arbeidet kommer til å foregå i flere faser, og at det kommer til å bli lagt stor vekt på kunnskapsinnhenting i den første fasen.

– Vi vet for eksempel allerede mye om naturmangfoldet i Østmarka, men vi må også innhente mer kunnskap fra både konsulenter, brukere og organisasjoner, fortalte hun. Fylkesmannen vil også legge stor vekt på informasjon og dialog, blant annet ved å delta på møter. Det skal etableres eksterne referansegrupper med representanter for blant annet brukergrupper og de berørte kommunene.
– Det er kjempeviktig at alle interesserte skal få anledning til komme med informasjon og si sin mening, understreket Lien.

– Vi skal være objektive og kunnskapsbaserte, og vi gleder oss veldig til dette arbeidet. Dette er et spennende og viktig oppdrag, som vil bli prioritert hos oss. Vi skal ta oss tid til en god prosess, og så vil tiden vise hvor lang tid dette tar, tilføyde hun.

Alle skal få si sin mening

Det første som skjer utad etter at Fylkesmannen har fått det formelle oppdragsbrevet fra Miljødirektoratet, er at Fylkesmannen sender formelle brev om oppstart av verneprosessen til berørte parter. Men også de som ikke får et slikt brav, vil få full anledning til å levere innspill.

– Hvis dere ser noe vi burde vite om, kan dere sende epost eller brev og si hva dere mener. Dette vil følge verneprosessen videre, lovte Hillmann.

Etter at perioden med kunnskapsinnhenting, dialogmøter, brukergrupper osv. er fullført, skal Fylkesmannen utarbeide et konkret verneforslag. Der vil det bli spesifisert hvilke områder som skal vernes, og hvilke regler som skal gjelde i de ulike områdene.

– Det skal også lages en forvaltningsplan som igjen skal inneholde en skjøtselsplan og en besøksstrategi, fortalte Hillmann. Det siste er viktig fordi de norske nasjonalparkene er

et sterkt begrep internasjonalt, og det kan tenkes at en nasjonalpark i Østmarka vil få mye besøk. Fylkesmannen vil tenke gjennom hvordan man kan tilrettelegge for dette besøket, men det er grunn til å tro at bare noen få av de utenlandske besøkende vil legge ut på rene villmarksturer. De fleste er fornøyd med kortere turer i utkanten av nasjonalparkene, antydet Hillman.

Verneforslaget skal sendes på høring, hvor det igjen blir anledning til å komme med synspunkter. Til slutt blir det endelige verneforslaget sendt til Miljødirektoratet, som igjen lager en anbefaling til departementet. Prosessen avsluttes med at departementet legger fram verneplanen for Kongen i statsråd, som fatter det endelige vedtaket.

Nasjonalpark-tanken er 70 år gammel

ØVs styreleder, Helga Gunnarsdóttir, innledet møtet på Skullerudstua med å påpeke at dette var en historisk anledning. Møtet markerte nemlig starten på verneprosessen for en nasjonalpark i Østmarka – som for øvrig bygger på en tanke som er svært gammel.

– I jubileumsboka vår fra 2016, «Hyllest til Østmarka», forteller Sverre M. Fjelstad om sin læremester eneboeren Korpås-Olsen som bodde i sin lille hytte rett bak oss her på Skullerudstua. Han mente for over 70 år siden at hele Marka burde bli nasjonalpark, og han inspirerte Fjelstad som da var tenåring til å skrive stilen «Østmarka nasjonalpark», fortalte Gunnarsdóttir.

På 1970-tallet var forslag om vern av større områder i Østmarka høyaktuelt. Det førte til vern av de to naturreservatene våre i 1990 og 2001. Deretter ble det dørgende stille rundt vernesaker i Østmarka, fortalte ØV-lederen.

Men så, for ni år siden, fikk ØV forespørsel fra Fylkesmannen om å foreslå vern av § 11-områder etter markaloven. I løpet av den prosessen vokste det fram i styret en erkjennelse av at deler av Østmarka hadde så store naturverdier og verdier for friluftsliv at vi måtte tenke større enn å verne noen små områder hist og her.

– Vi analyserte situasjonen og konkluderte med at nasjonalpark var den eneste egnete verneformen som på en varig måte kan sikre dette relativt intakte skoglandskapet, fortalte Gunnarsdóttir. Dette førte fram til at ØV-styret 13. oktober 2011 fattet enstemmig vedtak om å arbeide for en nasjonalpark i Østmarka. Et drøyt halvt år senere ble ideen presentert for daværende byråd Ola Elvestuen i Oslo, og så ble ideen lansert offentlig med hans støtte.

Han og nåværende ordfører Marianne Borgen fikk saken nesten enstemmig igjennom i bystyret med følgende begrunnelse:

«Dette er et unikt skogsområde med stor verneverdi. Østmarka kan bli en bynær og brukspreget nasjonalpark, der hovedformålet er ivaretagelse av naturverdier, rekreasjon og friluftsliv».

– Resten er historie, og jeg kan forsikre dere om at saken har vært oppe på hvert eneste styremøte i løpet av alle disse drøyt åtte årene. Vi har holdt saken varm, og sett nye muligheter når motgangen kom. Men vi har aldri mistet dagens mål av synet: Oppstart av verneplanprosess for nasjonalpark, oppsummerte Gunnarsdóttir.

Fylkesmannens klima- og miljøvernavdeling stilte tallrikt opp på informasjonsmøtet. Fra venstre: seniorrådgiver Christian Hillman, rådgiver Tone Mejlgaard, seksjonssjef Ellen Lien og seniorrådgiver Olav Thøger Haaverstad. Foto: Bjarne Røsjø.

Applaus til Elvestuen

Ola Elvestuen har understreket at diskusjonen framover ikke bør dreie seg om ja eller nei til nasjonalpark, men om: *Hvordan skal vi verne, hvor stort område, og hvilke forskrifter skal vi ha?* Det var Gunnarsdóttir helt enig i, og Østmarkas Venner håper nå at dette blir lagt til grunn for den kommende verneprosessen. Hun benyttet anledningen til å takke Elvestuen.

– Ingen som har fulgt med i saken er i tvil om at uten hans engasjement, ville vi ikke vært der vi er i dag, sa Gunnarsdóttir. Og salen fulgte opp med å takke Elvestuen med en varm applaus.

Ulike former for vern

Christian Hillmann redegjorde også for at det finnes ulike typer naturvern. Det strengeste vernet etableres i naturreservatene, som det er to av i Østmarka. De typiske naturreservatene, også Ramstadslottet naturreservat og Østmarka naturreservat, gjelder gjerne litt mindre områder hvor naturen får et strengt vern mot inngrep og forstyrrelser.

I de såkalte landskapsvernområdene kan folk både arbeide og bo, men de har ikke anledning til å foreta inngrep som endrer landskapets art uten å søke. Maridalen i Oslo og Svartskog i Oppegård er eksempler på slike områder.

Den tredje hovedtypen vern er nasjonalparkene, som kan ha både naturvern og friluftsliv som formål. Norges første nasjonalpark kom i 1962, da Rondane nasjonalpark ble opprettet i et område på 963 kvadratkilometer i sju kommuner. Men naturvern-tankegangen har bare blitt viktigere siden den gangen, ikke

minst etter at FNs naturpanel (IBPES) i 2019 la fram en rapport som blant annet viste at ville arters leveområder er i ferd med å forsvinne med en skremmende hastighet.

Dette er et bakteppe også for vernet i Norge, for på det nasjonale området har vi nå ca. 2 500 arter som er truet av utryddelse.

– Rundt halvparten av dem er knyttet til skog. Av disse igjen er de aller fleste knyttet til den eldste skogen og til nedbryting av trær, understreket Hillmann.

Etter at Fylkesmannens representanter hadde redegjort for verneprosessen, var det flere gode spørsmål fra salen. Tilhørerne var opptatt av å bevare reservatene, om speiderhyttene ville kunne vedlikeholdes, om hvilke områder som skulle utredes for vern, og om vassdragene fortsatt kunne kalkes. Østmarkas Venner bød på kaffe og den etter hvert så tradisjonsrike nasjonalpark-marsipankaken i pausen etter at spørsmålsrunden var ferdig.

Møtet ble avsluttet med et foredrag av den kjente naturfotografen Espen Bratlie, som viste et utvalg av både vakre, stemningsfulle og morsomme bilder fra Østmarka.

Dugnad på Sarabråten

Hva: Dugnad
Hvem: Sarabråtens venner
Hvor: Sarabråten
Når: Lørdag 18. april kl. 12:00

Nye og gamle dugnadsdeltakere og Sarabråten-entusiaster ønskes velkommen til dugnad ved hustuftene på Sarabråten lørdag 18. april fra kl. 12.00. Da kan du bli med på å kutte småtrær, renske ruinene, plukke søppel og annet som gjør denne perlen enda mer skinnende. Ta gjerne med arbeidshansker.

Vi har redskaper og serverer pølser, kaffe og saft hvis du har arbeidslyst! Velkommen til en god arbeidsøkt og mye trivelig Østmarkaprat og kanskje en liten «hva var hvor»-omvisning på tunet.

Se gjerne www.sarabraten.no eller søk opp Sarabråtens venner på Facebook.

Sarabråten; en av Østmarkas mange perler.
Foto: Espen Bratlie.

Hyllest til skaperverket og naturens mangfold

Hva: Gudstjeneste
Hvor: Østmarkskapellet
Hvem: Prest Per Anders Nordengen
Når: Søndag 10. mai kl. 12:00

Østmarkas Venner og Stiftelsen Østmarkskapellet inviterer til gudstjeneste for femte år på rad. Den første gudstjenesten var ett av arrangementene i forbindelse med ØVs femtiårsjubileum i 2016, og begge parter hadde så stor glede av gudstjenesten at vi ville videreføre samarbeidet.

Per Anders Nordengen, prest og Østmarka-venn, holder dagens preken søndag 10. mai. Skuespilleren Birgitte Victoria Svendsen leser tekster fra «Peer Gynt», som også er tema for dagens preken. Jan Ørnulf Melbostad er musikalsk ansvarlig.

Østmarkskapellet ligger flott til på høyden mellom Rundvannet og Smalvannet i Østmarka, og kan nås i løpet av en halvtimes gange på sti eller vei fra parkeringsplassen ved Grønmo. For lokalkjente er det også mulig å gå fra blant annet Skullerud og Bøler.

Gudstjenesten begynner kl.12. Etter gudstjenesten blir det kafeteria og hyggelig samvær på plassen utenfor kapellet.

Jan Ørnulf Melbostad (t.v.) og Per Anders Nordengen inviterer til Østmarkskapellet, sammen med Østmarkas Venner. Foto: ØV.

Det finnes om lag 70 000 bevere i Norge, og dette eksemplaret bor i nærheten av Losby. Foto: Kjell E. Sandberg.

Den iherdige beverens forberedelser til vinteren

Tekst og foto: Julie Messel

En uvanlig varm høst bød på nye utfordringer for Norges største gnager. Beveren i Mønevann jobbet hardt med å felle trær for å hamstre mat til vinteren.

November var over oss, og beveren gjorde seg klar for vinteren. Vi trengte ikke gå lenger ut i villmarka enn til Mønevann ved Losby i Lørenskog for å se tydelige spor. Denne november-morgenen lå mange trær allerede overende. Andre hadde beveren startet å gnage iherdig på, det var bare et tidsspørsmål før de deiset i bakken med tunge brak.

– Beveren er særlig aktiv i overgangen oktober-november, forklarer Frank Narve Rosell.

Han er professor i biologi ved Universitetet i Sørøst-Norge og har forsket i 30 år på denne «urgnageren», som bygger og konstruerer hytter og demninger i skogsvann over store deler av Sørøst-Norge.

Gnager fra istiden
Beveren er Norges største gnager, og ifølge forskere var dyret et av de første som kom til Norge etter istiden. Beveren var lenge en truet dyreart i Norge, men stans i jakt gjorde at bestanden er i vekst, og norske skoger får stadig flere bevere.

Ved den tidligere husmannsplassen Nord-Tangen, som ligger ved demningen mellom Mønevann og Fløyta, har det vært bevere i lang tid. De er særlig ivrige i begynnelsen av november, akkurat som Rosell forklarte.

På telefon fra Florida kan Johan Foss, som bor på Nord-Tangen store deler av året, fortelle om ivrige naboer i vannkanten. Han plages ikke av beveren, som jobber hardt når den gjør seg klar for vinteren. Men som en naturglad mann, er han naturligvis engstelig for fremtiden til alle skogens dyr.

– Min kone og jeg synes det er meget spennende å ha en beverfamilie som nærmeste nabo. Beverhiet ligger faktisk bare 15 meter fra en liten flytebrygge vi har lagt ut, forteller han.

Velter telefonlinjene
Hiet har ligget der i årevis, og i år har Johan Foss sett hele tre bevere på samme tid. Nærmeste kontakt mellom ham og gnageren har vært fem meter: En på brygga og en i vannet!

– Det var beveren som først mistet interessen! Jeg har hørt si at det er bever i samtlige vann på Losby. Det er ved daggry og i skumringen den er mest aktiv. Vi bader fra brygga, og tenker nok på om beveren vil angripe for å forsvare sitt revir eller eventuelle beverbarn. Men jeg har bare lest om ett tilfelle hvor det har skjedd. Så vi lar det stå til, forteller Foss.

Skarpe tenner: Emaljen på beverens tenner inneholder jern, for at tennene skal være sterke nok.

Snart i bakken: To osper er snart nedlagt. Det ser ikke ut som det er gjort av et dyr – så imponerende nitidig er arbeidet.

Han er svært glad i dyreliv, og det er en av grunnene til at han og kona bor på Nord-

Johan Foss og Lisbeth Hedegaard Foss bor hele sommeren på husmannsplassen Nord-Tangen, ved demningen mellom Mønevann og Fløyta.

Tangen hele sommeren. Men det er ikke problemfritt å bo med beveren så tett innpå seg. Høsten 2029 måtte de tre ganger varsle Telenor om brudd på telefonlinjen.

– Det var beveren som var synderen. Den går løs på de største trærne, særlig osp, og gir seg ikke før treet velter. Og da kan treet ta med seg telefonlinjen i fallet. Vi skulle gjerne ha klart oss uten telefonlinje, men dekningen for mobiltelefon er så dårlig i Østmarka at mobilt bredbånd ikke er noe alternativ. Det er synd å si det, men i vår tid er internett viktigere enn en eksotisk bever eller tre, sier Foss – med glimt i øyet.

– Når trærne faller i øst og vest, ser det ut som en haug med fyrstikker i makroformat, tilføyer han.

Han innrømmer: – Det er for mye forlangt at beveren skal ta hensyn til turstier og bålplasser når den utfolder seg. Jeg har satt hønsenetting og ståltrådkonstruksjoner rundt stammen på de nærmeste løvtrærne. Men det er jo grenser for hvor mange trær man kan behandle på den måten, og skogen er stor. Så konklusjonen er at bever er bra, men at det kan bli for mange av dem, sier Foss.

70 000 bevere

Det er forsket lite på klimaendringenes konsekvenser for beveren. Men internasjonal forskning antyder at global oppvarming, som økt nedbør og endring i temperatur, får konsekvenser for beveren i form av mulig nedsatt reproduksjon og overlevelse på sikt. Men foreløpig synes det å gå bra med beveren – i alle fall den ved Mønevann.

Tall fra Universitetet i Sørøst-Norge viser at den norske beverbestanden er på omtrent 70 000 individer. Innberegnet de iherdige beverfamiliene ved Mønevann.

På umerkede stier i verneverdig vårskog

Hva: Guidet tur
Hvor: Oppmøte og retur: Bommen før Rustadsaga
Hvem: Helga Gunnarsdóttir
Når: Søndag 24. mai 2020 kl. 10:30 - 15:00

Østmarkas Venner inviterer til guidet tur i et vakkert og verneverdig skogslandskap. Bli med til myrer, furukledte åsrygger med utsikt, fuktige skogsdråg, små bekker, fosser og trolske sprekkedaler.

Turen starter fra bommen før Rustadsaga og går på skogsbilvei innover i Østmarka. Vi går i rolig tempo, for det meste på umerkede stier og til dels utenfor stier. Det blir mange korte stopp og en god rast underveis. Vi anbefaler godt fottøy med ankelstøtte, klær etter vær, og en matpakke og drikke til rasten. Etter turen kan de som vil ta mat og drikke på Rustadsaga. Turens lengde er på ca. 6 km og tar drøyt fire timer.

T-bane 3 til Bogerud eller buss 79 eller 76 til Welding Olsens vei.

Alle er hjertelig velkomne. Arrangementet er gratis, og det er ingen påmelding.

Følg med for oppdatert informasjon på www.ostmarkasvenner.no

Foto: Helga Gunnarsdóttir

Forsiden på beretningen om en tur med hest i Østmarka, litt utenom det vanlige.

Hestegal historie fra en rovers turdagbok på 1960 – tallet

Av Svein Breen
Redigert av Johan G. Ellingsen

I riktig gamle dager, på 1960-tallet, lenge før folk flest begynte å dele tekst og bilder fra turene sine i sosiale medier, hendte det at de lagde forseggjorte turdagbøker isteden. Dette er historien om en tur med hest og vogn i Østmarka, med innlagte overraskelser.

Det var en gang da Østmarka var et fredelig og fordragelig turområde med enkle, upreparerte løyper og smale stier som fulgte gamle fotefar, og ingen fartsgale stisyklister som skremte vettet av turgåerne. Kom du langt nok inn i marka, hadde du skauen helt for deg selv.

Svein Breen fra roverlaget Skogfuglene og hans gode venn og kamerat Dag Edvin Thorson la sin elsk på Østmarka og hadde mange flotte turer til kjente plasser. Søndag 11. september i 1960 la de to av gårde med hestene Lucky og Lynar, som de hadde lånt av faren til Dag Edvin på EKT Rideskole på Ekeberg, for å utforske Østmarka fra hesteryggen. Hvor hestevante de egentlig var kan man lure på, når vi i deres sirlig og godt dokumenterte turdagbok som Svein har utarbeidet, leser hvordan hesteekspedisjonen utviklet seg.

Turgåerne glante

Turen startet på Jomfrubråten, der ekspedisjonen hadde lesset opp en tospannstrille med ridesaler, mat og annet turutstyr. Helt vanlig med «turhester» i Marka kan det ikke ha vært, for de skriver at turgåere glante lenge etter denne ekvipasjen. På Gullsmeden ble utstyret pakket over på hesteryggen, og trillen ble gjemt bak noen busker. Første etappe gikk til Skytten, hvor de overnattet ved den fine enga – noe hestene tydeligvis satte stor pris på, for gutta sovnet raskt til lyden av hester som gumlet i seg det friske graset.

Ved Halsjøen neste dag ble det pause for ryttere og hester, som fikk gå litt fritt omkring for å finne seg mat. Men det skulle rytterne angre bittert på! Skøyerne Lucky og Lynar var slettes ikke slitne, og plutselig så de sitt snitt til å få seg en ekstra løpetur. Begge hestene la på sprang det de kunne, så soveposer, turutstyr og saltasker lå spredd etter dem. Edvin som hadde slagstøvler ryddet sammen utstyret, mens Svein med lette turnsko tok opp jakten på hestene.

Hestene moret seg

Dette syntes i alle fall hestene var skikkelig moro, for så fort Svein nærmet seg hestene, la de på sprang til neste tue, der det raskt ble gumlet litt grastuster igjen til Svein nærmet seg - og så var det full fart igjen. Slik gikk det kilometer etter kilometer, inntil Svein plutselig så en mulighet til å lure dem. Mens hestene travet av gårde på veien, løp Svein en snarvei på stien ved siden av slik at

«Mange steder var veien smal. Men det gikk»

«Vi velger veien mot Losby».

han plutselig sto på veien igjen – men denne gang foran de to skøyerne.

Tøff som han var, grep han raskt tøylene på Lynar, som steilte da han skjønte at slaget var tapt. Lucky roet seg heldigvis også, og der sto de alle tre og pustet ut etter den lange springmarsjen. Lynar - som nok var selve urokråka – måtte hevne seg på sin overmann, for plutselig kjente Svein et hestehode i magen. Han ble kastet opp i lufta før han havnet i veigrøfta, heldigvis fortsatt tviholdende på tømmene.

Ekspedisjonen samlet igjen

Da en rasende Svein kom seg på beina igjen, oppdaget han til sin store overraskelse og lettelse at de allerede var på Losby. Endelig kom også Dag Edvin med utstyret han hadde samlet opp, og ekspedisjonen var igjen samlet.

De red videre til skytterbanen på Losby og så via Skulerudtjern, Knuttjern og videre til Igletjern. Det var nok andre tider i Østmarka den gang, for på Elvågaseter gikk det en stor svart hingst som fattet meget stor interesse for Lynar, men de kom seg heldigvis videre.

Et minne for livet

Turen fortsatte opp til branntårnet på Haukåsen og ned til Hauktjern der det ble en lengre rast med hestene godt bundet til et tre. Her fikk hestene både vann, havre og seikaker (!) før de la turen over Mariholtet og videre rundt Nøklevannet til Gullsmeden, der trillen ventet. Litt av en tur! Og kanskje godt å komme hjem til stallen på Ekeberg for både hester og ryttere?

Turen hadde altså ikke gått helt som planlagt, men den ble uansett et minne for livet. Svein Breen pleide nemlig å skrive om turene sine i en svært forseggjort turdagbok, med flotte tegninger, innlagte fotografier og et hengslet omslag i finer med sirlige utskjæringer – blant annet med en flott tiur på forsiden. Både turhistoriene og selve dagboka er minner om en svunnen tid.

«Ved Hauktjern tok vi en lengre rast. Vi leide hestene til vannkanten».

De lager visst ikke slike turdagbøker lenger. Foto: Bjarne Røsjø

Innkalling til årsmøte i Østmarkas Venner

Tirsdag 31. mars 2020 kl. 19.00 på Skullerudstua

Styret ønsker alle medlemmer velkommen til årsmøtet.

Dagsorden:

1. Valg av dirigent
2. Årsberetning for 2019
3. Regnskap og revisjonsberetning for 2019
4. Innkomne forslag (Ingen)
5. Fastsettelse av kontingent
6. Godkjenning av styrets forslag til budsjett for 2020
7. Valg

Pause med kaffe og marsipankake

Etter pausen inviterer vi til foredraget:

På kryss og tvers i Østmarka

ved Kjell Erik Sandberg, Lars Lindland og Bjørnar Thøgersen.

Foto: Kjell Erik Sandberg

Årsberetning for Østmarkas Venner 2019

1 Styret, tillitsverv, medlemmer og økonomi

1.1 Styrets sammensetning og øvrige tillitsvalgte
Styret i Østmarkas Venner (ØV) har i perioden bestått av:

Helga Gunnarsdóttir, leder	x
Kjell Erik Sandberg, nestleder	x
Ingunn Lian Nylund	x
Bente Lise Dagenborg	x
Johan Ellingsen	
Kristin Lund	
Sigmund Hågvar	

Varamedlemmer

Bjørnar Thøgersen	x
Lars Lindland	x
Jonas Ramsrud	x

Valgkomité

Øyvind Pettersen, leder	x
Ingvild Melvær Hanssen	x
Anders Baumberger	x

Revisor

Langseth Revisjon AS	
v/ Fredrik W. Langseth	x

x bak navn viser at vfedkommende står på valg på årsmøtet.

1.2 Styremøter og drift
I løpet av året har det vært avholdt åtte styremøter. Østmarkas Venner (ØV) har, i likhet med tidligere år, hatt et nært samarbeid med andre naturvern- og friluftslivsorganisasjoner og god kontakt med offentlige myndigheter. Styret har blant annet representert foreningen i ulike møter og deltatt i utredningsarbeid og annet arbeid. Uttalelser til statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter samt andre instanser utgjør en stor del av styrets arbeid.

Styret skjøtter selv driften av ØV, med unntak av medlemsarkivet. Styremedlem Ingunn Lian Nylund er ansatt som styrekoordinator med ansvar for saksframlegg til styremøter og referater, regnskap, ØVs nett- og Facebook-sider, skanning og arkivering av inn- og utgående post i vårt elektroniske arkiv, samt en del annet forefallende arbeid. Stillingsbrøken for styrekoordinator har vært på 50 prosent i 2019. Mads Kristian Lian Nylund er ansatt som medlemssekretær.

1.3 Stor oppslutning om årsmøtet
ØVs årsmøte på Skullerudstua 19. mars var enda bedre besøkt enn foreningens årsmøter pleier å være, med ca. 130 frammøtte. Styreleder Helga Gunnarsdóttir hilste velkommen og gikk deretter igjennom hovedpunktene i en årsberetning som fylte hele 32 sider i bladet, med informasjon om mange aktiviteter og viktige gjennomslag i 2018. Årsmøtet bar bud om at ØV er en slagkraftig

organisasjon med stor aktivitet i styret, og har aktive medlemmer som følger med og er fornøyd med styrets arbeid.

Medlemmene og varamedlemmene som var på valg ble gjenvalgt med akklamasjon, med unntak av at Haakon Aaen fra Ski ba om avløsning som varamedlem. Han ble takket for flott innsats i styret og ved mange arrangementer. Jonas Ramsrud fra Oslo kom inn som nytt varamedlem.

Etter den formelle delen av årsmøtet inntok fotografen Erik Wassum podiet, for å vise fram vakre og stemningsfulle bilder fra boka «Fire temperamenter Østmarka» – som ble utgitt i 2016. Fotografiene i boka formidler stemninger fra alle årstidene, alle døgnets tider og varierende værforhold. Wassum forklarte blant annet at han ikke fotograferer steder men stemninger, og høstet varm applaus.

1.4 Fagutvalg
Foreningen har følgende fagutvalg: Skog, friluftsliv og verneområder, Kulturminner og landskap, Plansaker og markagrensa, samt Informasjon og Nytt fra Østmarka.

Foreningen har også et Sarabråten-utvalg med ansvar for minnestunden ved Milorg-bautaen. Det har følgende medlemmer: Ivar Ekanger (leder), Steinar Saghaug og Kjell Igelstad.

1.5 Representasjon og deltakelse
Kjell Sandberg møtte for ØV på årsmøtet i Oslo og Omland Friluftsråd (OOF). Helga Gunnarsdóttir og Kjell Sandberg møtte for ØV på årsmøtet i Forum for natur og friluftsliv (FNF) Akershus. Bente Lise Dagenborg møtte for ØV på årsmøtet i FNF Oslo. Dagenborg er også medlem i valgkomiteen i FNF Oslo. ØVs representanter har, på begge FNF-årsmøtene, påpekt den skjeve kjønnsbalansen i organisasjonenes styrer og argumentert for rekruttering av flere kvinner. Kjønnsbalansen er nå forbedret.

Ingunn Lian Nylund representerer ØV i Sarabråtens venner. Kjell Sandberg representerer ØV i styret i Lørenskog Elveforum.

1.6 Medlemmer
Ved årsskiftet 2019/2020 hadde foreningen 4129 medlemmer, hvorav 73 var organisasjoner og borettslag. Dette innebærer en netto tilgang på 52 medlemmer sammenlignet med året før: Da hadde vi 4077 medlemmer, hvorav 74 var organisasjoner og borettslag.

Antall innmeldte medlemmer i 2019 var 221. Av disse var 11 gavemedlemskap, mens det totalt var 168 avsluttede medlemskap.

De fleste medlemskapene avsluttes på grunn av manglende innbetaling av medlemskontingent etter to purringer, eller at medlemmer er gått bort, er syke eller har flyttet til andre områder. Kun et fåtall utmeldinger skyldes uttrykt misnøye med foreningens arbeid eller standpunkter.

1.7 Æresmedlemmer og minneord
ØV hadde ved utgangen av 2019 fem æresmedlemmer: Lise Henriksen, Sverre M. Fjelstad, Steinar Saghaug, Øyvind Pettersen og Johan Ellingsen. I løpet av året hadde vi dessverre mistet to av våre kjære æresmedlemmer: Oddvar Rolstad (født 1928) og Kjell Staxrud (født 1925).

Med Oddvar Rolstads bortgang mistet ØV det siste æresmedlemmet som var med på organisasjonens stiftelsesmøte 8. november 1966. Oddvar hadde tillitsverv i organisasjonen kontinuerlig etter at han kom inn i styret i 1978. Hans kunnskaper var alltid verdifulle, blant annet når foreningen skulle vurdere drifts/hogstplaner og forslag til ulike inngrep i Marka. Dessuten tok han seg alltid tid til å stille opp på befaringer, og til å representere foreningen i møter med grunneiere og kommunene.

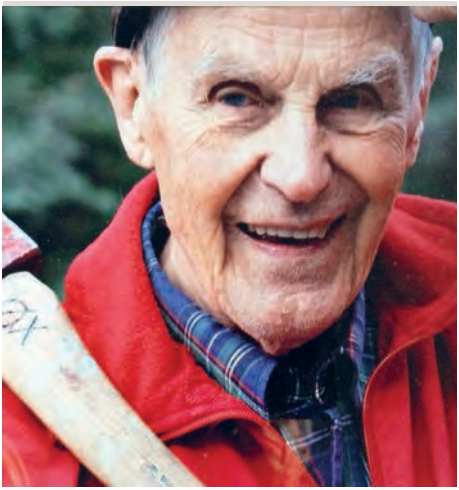

Kjell Staxrud (1925-2019). Æresmedlem siden 2001. Foto: ØX / Privat.

Oddvar Rolstad (1928-2019). Æresmedlem siden 2004. Foto: Steinar Saghaug.

Oddvar var antakelig ØVs fremste medlemsverver gjennom tidene: Hans personlige rekord var 58 nye medlemmer i løpet av én dag ved Østmarksetra. Til sammen må han ha vervet mange hundre medlemmer. Etter at Oddvar gikk av som styremedlem, fortsatte han som observatør der i mange år. Han var på sitt siste styremøte så sent som i juni 2018, men etter det sviktet helsa så mye at han ikke kunne være med lenger.

Kjell «Stakan» Staxrud ble æresmedlem i Østmarkas Venner først og fremst på grunn av sitt utrettelige arbeid for å få folk i alle aldre til å bruke Østmarka mer. Han er en av svært få som har fått oppkalt en skiløype etter seg i Østmarka, nemlig den berømte Stakan-løypa på østsiden av Elvåga.

Men aller mest kjent er han for sin innsats som mangeårig leder av løypeforeningen ØX, som har nedlagt en imponerende innsats for å holde stier og løyper i Østmarka i orden gjennom løypemerking, bygging av små bruer og klopper, og annet vedlikeholdsarbeid. Initiativet inspirerte senere til knoppskyting av tilsvarende dugnadsgjenger for sti- og løypearbeid i både Rælingen (RØX) og Enebakk (ENØX).

1.8 Verving og profilering

ØV gjennomførte seks vervedager i 2019: Ved Grønmo 26. mai, Østmarksetra 15. juni, Rustadsaga 25. august, Østmarksetra 14. september, Rustadsaga 21. september og Rustadsaga 13. oktober. Vi har fått god tilstrømning av nye medlemmer både på selve vervedagene, og via ØVs nettsider i dagene etterpå. I 2019 tok vi i bruk muligheten til å betale medlemskontingenten med en gang via Vipps, og dette ga god respons.

Det har også kommet en del innmeldinger på og i etterkant av ØVs andre arrangementer. Vi har også gått aktivt ut på sosiale medier og oppfordret de som følger oss og deler våre synspunkter til å melde seg inn.

På våre arrangementer og på vervedagene deler vi ut ØVs vervebrosjyre og informasjonsbrosjyre om nasjonalparken. Vi sørger også for at markastuene har dette liggende til utdeling. Også i 2019 har flere benyttet seg av ØVs tilbud om å gi bort et medlemskap i gave.

ØVs halstørklær («buffer») med bilde av Sverre M. Fjelstads flotte tiur og teksten «Ja til nasjonalpark i Østmarka!», er fortsatt et populært supplement til vårt vervemateriell og er mer aktuell enn noen gang.

1.9 Kontingenten
Kontingenten har i 2019 vært på kr 200,- for enkeltmedlemmer og kr 500,- for bedrifter, borettslag og foreninger.

1.10 Økonomi
Foreningens økonomi er tilfredsstillende. Hovedinntekten til foreningen er medlemskontingent. Andre viktige inntektskilder er tilskudd og gaver, mva-kompensasjon og Grasrotandelen fra Norsk Tipping.

I 2019 var kontingentinngangen på kr 831 086, hvilket er på samme nivå som for 2018. Jubileumsboken ga en inntekt på kr 10 595. Foreningen har mottatt kr 307 047 i tilskudd og gaver. Fra Oslo kommune mottok vi for tredje år på rad kr 100 000 i fast driftstilskudd, samt at vi etter søknad har mottatt et tilskudd på kr 40 000 til produksjonen av medlemsbladet og kr 20 000 i støtte til arrangementer i forbindelse med markeringen av at Oslo ble kåret til europeisk miljøhovedstad.

Oslo fylkeskommune har bidratt med kr 80 000 som tilskudd til friluftslivstiltak. Fra Lørenskog kommune har vi mottatt driftstilskudd på kr 15 000. ØV har også fått ekstra tilskudd på til sammen kr 44 547 i form av gaver fra bedriften Caral Data AS, vårt medlem Harald Kanter og i forbindelse med bisettelsene av Oddvar Rolstad og Karsten Rønning, noe vi setter stor pris på. Dessuten har Sarabråtens venner fått kr 7 500 i støtte fra Østensjø bydel. I note 1 til årsregnskapet er alle tilskudd og gaver listet opp.

ØV har hatt stor glede av Grasrotandelen ved at medlemmer og andre har gitt 7 prosent av innsatsbeløpet, noe som har resultert i kr 138 665 til foreningen. Fra Lotteritilsynet har vi mottatt kr 81 430 i mva-kompensasjon.

Foreningens største ordinære utgiftsposter er: Trykking og utsendelse (porto) av medlemsbladet *Nytt fra Østmarka* kr 281 186, lønnskostnader for styrekoordinator, medlemssekretær og redaksjonsarbeid på kr 476 054, og kostnader relatert til drift av organisasjonen på kr 214 713.

De totale inntektene var på kr 1 368 823 og de totale kostnadene var på kr 1 085 638. Når renteinntektene på kr 9 407 blir lagt til, ble foreningens overskudd på kr 292 592. Større tilskudd og gaver enn ventet, samt lavere kostnader for drift av foreningen, er hovedårsaken til et betydelig bedre resultat enn budsjettert.

Foreningens egenkapital er god og utgjør per 31.12 2019 kr 1 696 480.

Årsregnskapet for 2019, revisjonsberetning og styrets forslag til budsjett for 2020 følger etter årsberetningen.

Styret bekrefter at forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelse av årsregnskapet. Styret mener at årsregnskapet gir et rettvist bilde av Østmarkas Venners eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

2. Styrets arbeid

I årsberetningen ser vi tilbake på året som har gått og redegjør for styrets arbeid med store og små saker. Vi har brukt både nettsidene våre, medlemsbladet, sosiale medier og avisinnlegg til å fortelle om mye av arbeidet vårt. Men samtidig er det ofte slik at det er arbeidet som ikke synes så godt, eller som ikke materialiserer seg i en konkret sak, som er viktigst. Derfor har vi i denne årsberetningen forsøkt å løfte frem en del av det generelle, løpende styrearbeidet og vise hvordan vi følger opp sakene fra år til år. I flere av sakene har vi valgt å belyse hvordan saksbehandlingen foregår og beslutninger tas, etter at en sak om for eksempel inngrep har vært på høring og vi har uttalt oss. I noen av sakene får vi gjennomslag, i andre saker ikke.

Markaloven ble vedtatt torsdag 2. april 2009, og det ble sagt mange flotte ord om både Oslomarka og loven da Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) inviterte til stor jubileumskonferanse på Voksenåsen hotell- og konferansesenter på dagen ti år senere. Flere talere var inne på det samme: Markaloven er ti år gammel, men arbeidet med å beskytte Marka er ikke slutt.

ØVs styreleder sa i sitt innlegg på konferansen at også ØV er fornøyd med loven, men vi er bekymret for måten den praktiseres på. Da loven ble vedtatt, trodde styret i ØV at vi kunne puste ut og konsentrere oss om hyggelige ting som informasjon og turer. Så feil kan man ta! Siden da har vi tvert imot sett et økt utbyggingspress. Østmarka er omkranset av kommuner som opplever voldsomme økninger i folketallet. Store boligområder legges tett opp til Marka. Med økt press på kommunenes byggearealer, er det et utviklingstrekk at kommunene søker å legge tung infrastruktur innenfor markagrensa. Enorme idrettsanlegg som Marikollen i Rælingen spiser av den befolkningsnære naturen.

Hvis denne utviklingen fortsetter i samme tempo, risikerer vi at de med korte eller gamle bein får reduserte muligheter til kortreiste markaopplevelser. Flere kommuner søker også å bruke Marka til aktiviteter som ikke naturlig hører hjemme der, istedenfor å legge aktiviteten i byggesonen. Vi ser

Paneldebatt under feiringen av markalovens tiårsdag. F.v.: Lier-ordfører Gunn Cecilie Ringdal, Nittedal-ordfører Hilde Thorkildsen, daværende statsråd Ola Elvestuen, skogeier Carl Otto Løvenskiold, ØVs styreleder Helga Gunnarsdóttir, Skiforeningens generalsekretær Erik Eide, konferansieren Andreas Hompland. Foto: ØV.

også at unntaket fra byggeforbudet i Marka for samfunnsviktig infrastruktur utgjør en vedvarende trussel. I Østmarka er en ny trafostasjon ved Grønmo og beredskapssenteret på Taraldrud med tilhørende støy eksempler på nye utfordringer. Og over 20 år etter lekkasjene til Romeriksporten, dukker tanken om en ny tunnel under Østmarka opp igjen.

På tross av markaloven må ØV derfor hele tiden arbeide for å avverge både små og store, og til dels systematiske, eksempler på omgåelse av loven. Vår strategi er å kreve at kommunene overholder lovverket. Først tok vi tak i Oslo kommunes praksis med å ikke søke om tiltak som var søknadspliktige etter markaloven. Ved hjelp av Fylkesmannen og takket være byråd Lan Marie Nguyen Berg, som kalte Bymiljøetaten inn på teppet, er det nå helt andre tilstander i etatens praksis.

I de siste årene har vi arbeidet tett og grundig med flere plansaker i Rælingen. Den mest alvorlige er veisaken i tilknytningen til Marikollen, som vi sendte over til Fylkesmannen i 2018. Det var en delseier da fylkesmannen sendte saken over til kommunen høsten 2019 og ba dem forklare seg. Vi har nå merket en holdningsendring i plansaker i Rælingen. Kommunen hører mer på våre innspill og inviterer til befaringer og dialog. Som årsberetningen viser, følger vi sakene tett opp med at vi blant annet klager på avgjørelser.

For å imøtegå utviklingen har ØV i flere år arbeidet grundig med kommuneplanene og andre planer som angår Østmarka. I det siste har vi arbeidet på den måten med planer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Oslo, Enebakk og nå sist i Lørenskog. Vi har fått betydelige gjennomslag for gode føringer som vil beskytte Østmarka mot inngrep og forhåpentlig føre til færre alvorlige saker framover. Vi har også fått gjennomslag for flere viktige og positive saker som har stor betydning for det egenorganiserte friluftslivet, for eksempel besøksgård på Sørli.

Østmarkas Venner er på mange måter i en unik posisjon, fordi vi arbeider med saker fra alle randkommunene. Vi ser derfor det samlede trykket på Østmarka, mens den enkelte kommune og lokale organisasjon bare ser «sine biter». Et helt markert trekk ved utviklingen er at stadig mindre deler av Marka er «langt inni skauen». Vi tror at muligheten for å ferdes i inngrepsfri natur er en kvalitet ved Østmarka som verdsettes høyt, og som vil verdsettes enda høyere i framtida. Markaloven sikrer ikke denne muligheten i tilstrekkelig grad for nye generasjoner.

Det er tilstrekkelig å peke på at det ikke er lagt opp til noen reell sentral håndhevings-myndighet, med evne til å se den totale mengden inngrep under ett. Markaloven gjelder heller ikke for skogbruket, som fortsatt kan bedrive flatehogst og bygge skogsbilveier inn i de inngrepsfrie områdene – hvilket årsberetningen viser eksempler på. Her er vi ganske maktesløse og våre klagesaker fører ikke fram, selv ikke i områder som vil bli utredet som nasjonalpark eller annet vern.

På tross av alle kampene, vil vi huske 2019 som et år med et stort fremskritt. 2019 vil nemlig gå inn i historien som året da klima- og miljøminister Ola Elvestuen erklærte oppstart av verneprosess for nasjonalpark i Østmarka. Året vi har bak oss har vært begivenhetsrikt og avgjørende, og vi går spennende tider i møte. Saken er grundig belyst i årsberetningen. Vi mener at befolkningen i det mest folkerike distriktet i landet fortjener en nasjonalpark hvor store naturopplevelser sikres også for kommende generasjoner. Vi gjentar nok en gang at en nasjonalpark i Østmarka vil romme både verdifull natur, kulturhistorie, skiløyper, sykkelmuligheter, markastuer og hytter – akkurat som i dag! Det er nettopp disse verdiene som skal sikres for fremtiden.

Mange glade fjes på Vangen, da Ola Elvestuen fortalte at verneprosessen skulle starte.
Foto: Karin Hanstensen, Østlandets Blad.

3

3. Skogbruk, friluftsliv og verneområder

3.1 Nasjonalpark i Østmarka
Fylkesmannen i Oslo og Akershus konstaterte 17. desember 2018, i en rapport som sammenfattet det eksisterende kunnskapsgrunnlaget, at Østmarka har tilstrekkelige naturkvaliteter til å kunne bli nasjonalpark. Denne vurderingen, som vakte stor glede i ØV, ble videresendt til Miljødirektoratet. Direktoratet bekreftet 12. mars 2019 naturkvalitetenes verdi, men kom samtidig med forbehold om at bomveiene til Vangen og Rausjøgrenda samt visse dammer burde fjernes, og at Østmarka naturreservat burde innlemmes i nasjonalparken.

I brev av 19. mars til klima- og miljøminister Ola Elvestuen tilbakeviste ØV disse forutsetningene, med støtte fra Norges Naturvernforbund og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus. Brevet hadde følgende punkter:

1. Vi vil på det sterkeste anbefale at statsråden beslutter at verneprosessen også skal utrede en todelt nasjonalpark, slik Fylkesmannen foreslo i sin anbefaling 17. desember. Vi minner om at Dovre-Sunndalsfjella nasjonalpark er delt i to av E6. For Østmarka vil en todeling ha følgende fordeler: Vi får sikret viktige naturområder som er tilbudt av Ski kommune vest for kraftlinjen. Disse arealene er enda lettere tilgjengelige for folk enn de arealene som ligger øst for kraftlinjen. I tillegg får vi muligheten til å binde sammen nasjonalparken med Spinneren friluftslivsområde. Får man til en todelt nasjonalpark, vil altså fire vernede arealer kunne henge sammen i et stort økosystem: Østmarka naturreservat, nasjonalparkens østre del, nasjonalparkens vestre del og Spinneren friluftslivsområde.

2. Vi mener at reservatene skal beholdes som reservater, fordi en innlemmelse i nasjonalparken vil gi svekket vern av disse mest urørte områdene.
3. Vi støtter Miljødirektoratets råd om at et eventuelt tilleggsvern av privat skog skjer etter vanlig frivillig verneprosess.
4. En nasjonalpark tett inntil Norges mest folkerike område vil kreve en viss grad av nytenkning. Det er svært viktig at det legges opp til en brukspreget nasjonalpark hvor eksisterende ferdselsårer og kulturlandskap inngår som en del av verdiene. En nasjonalpark i Østmarka vil nødvendigvis inneholde noe kulturlandskap, som Rausjømarka, med en viss grad av inngrep. Det finnes andre nasjonalparker med tilsvarende ferdselsårer og kulturlandskap, for eksempel setergrender og seterveier.
5. Oppdraget fra KLD om verneprosess bør derfor være så åpent og generelt formulert at det tillater lokal tilpasning og at utvelgelse av områdene som utredes i størst mulig grad overlates til Fylkesmannens lokalkunnskap og gode skjønn.

Våren 2019 inviterte Elvestuen til en rekke møter om nasjonalparken. Han hadde møte med ordførerne 20. mai, deltok på folkemøte i Ski 21. mai, og inviterte hytteeiere, organisasjonene og skognæringen til møte 24. mai. Her gjorde statsråden det klart at de nevnte bomveiene skal bestå, i likhet med demningene ved Rausjø, Mosjøen og Børtervann. Kulturminner skal tas vare på, og folk med kjøretillatelse skal fortsatt kunne kjøre til Vangen og hyttene i Rausjø.

Elvestuen slo også fast at selv innenfor markaloven gjelder skogbrukslovverket som i resten av landet, og markaloven verner derfor ikke naturverdiene i skogen. Det er derfor fullt mulig å anlegge skogsbilveier inn i de gjenværende inngrepsfrie områdene og hogge skogen, så lenge det bare er markaloven som gjelder.

Gjennombruddet som ØV har ventet på siden 2012 kom 13. november. Da holdt klima- og miljøminister Ola Elvestuen pressebriefing på Vangen skistue og kunngjorde oppstart av verneprosess for nasjonalpark i Østmarka. Han gjentok at han ikke støttet direktoratets synspunkt om fjerning av veier og demninger. Oppdraget om verneprosess går fra Klima- og miljødepartementet (KLD) til Miljødirektoratet og derfra til Fylkesmannen, og det er antatt at utredningen vil ta ca. to år. Alle relevante parter skal trekkes inn, og tilgrensende grunneiere kan bidra med frivillig areal. Statsråden fikk stor takk fra ØV for å ha fulgt opp saken helt fra han var byråd for miljø og samferdsel i Oslo i 2012, og senere som leder av Stortingets energi- og miljøkomite. Dagen etter uttalte Elvestuen til Aftenposten at en nasjonalpark ikke vil legge begrensninger på friluftslivet og at eksisterende skiløyper vil bestå.

Etter at regjeringen ga klarsignal for oppstart av verneprosessen, har både ordføreren i Enebakk, Senterparti-lagene i Østmarka-kommunene, skogeierorganisasjonen Norskog samt styreleder for Losby bruk gjentatt sin motvilje mot nasjonalparken. De henger seg i stor grad på direktoratets nevnte forbehold, som statsråden har tilbakevist. ØV har deltatt i avisdebatter om saken og publisert artikler i medlemsblad og på nettsider.

3.2 Innspill til politiske partier i Oslo og Akershus

ØV fikk vinteren 2018/19 mange henvendelser fra politiske partier i Oslo og Akershus om å komme med innspill til partienes programarbeid i forkant av lokalvalget. ØV behandlet alle partiene likt og utformet noen punkter om naturvern og friluftsliv i Østmarka, som partiene kunne ta inn i sine respektive programmer:

- Støtte opp om arbeidet med etablering av nasjonalpark i Østmarka
- Kartlegge opplevelsesrike gammelskoger (eventyrskoger) og sikre dem gjennom administrativt vern (bevaringsskog)

Eventyrlige Svartdalen ligger innenfor friluftsområdet Spinneren. Det var ingen grunn til å svekke verneforskriftene, mente ØV. Foto: Espen Bratlie

- Ta vare på de gjenværende veiløse skogsområdene som en kilde til villmarksopplevelser og mulighet for å oppleve uberørt natur
- Sikre at Marka-grensen ligger fast, og sørge for en god forvaltning etter markaloven
- Sikre den eldre befolkningens og barnefamilienes behov for «kortreiste» naturopplevelser ved å ta vare på bynære friluftslivsområder. Nærskoger må skjøttes forsiktig, uten store hogstinngrep
- Sikre at ved planlegging og rehabilitering av ferdselstraseer i Marka, skal hensynet til det egenorganiserte friluftslivet, vern av naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner veie tyngst
- Prioritere vedlikehold av eksisterende badeplasser, innfallsporter, ski- og sykkeltraseer fremfor å bygge nye
- Sikre mulighetene for å drive markabasert idrett innenfor markalovens formål
- Ta vare på og vedlikeholde eksisterende idrettsanlegg i Marka fremfor å bygge nye

3.3 Høring av endrede verneforskrifter Hauktjern og Spinneren
Fylkesmannen i Oslo og Viken sendte på høring endring av verneforskrifter for to landskapsvernområder i Nordmarka og fire friluftslivsområder i Oslo kommune, hvorav Spinneren og Hauktjern i Østmarka. De foreslåtte endringene skulle tilpasse bestemmelsene i friluftslivsområdene til det som per i dag legges til grunn ved opprettelse av nye verneområder i Oslomarka, når det gjelder gjennomføring og tilrettelegging av frilufts- og idrettsaktiviteter.

Disse endringene hadde sin bakgrunn i KLDs endring av Fylkesmannens forslag til forskrifter i nye reservater i Oslomarka i 2015. Dette skjedde på grunn av krav fra idretten og flere av Marka-organisasjonene. ØV mente den gangen at reservatene i Marka skulle ha de samme forskriftene som ellers i landet. Vi var redde for at en svekkelse av forskriftene på sikt ville uthule andre forskrifter og få en kaskadeeffekt for andre verneområder, noe dette dessverre er et eksempel på.

I vår høringsuttalelse støttet vi *ikke* de foreslåtte endringene i verneforskriftene for Hauktjern og Spinneren friluftslivsområder. Dagens verneforskrifter har fungert godt i over fem år. Vi har ikke registrert misnøye med disse, og det er ikke riktig at det er vanskelig og forbundet med mye byråkrati å søke om arrangementer. Vi har selv erfaring med å søke om to-fire arrangementer hvert år, og det er meget enkelt og ikke tidkrevende.

De foreslåtte endringene i forskriftene er egnet til å skade verneverdiene, av to hovedårsaker:

1. Det overlates til arrangørens subjektive vurdering om arrangementet kan være til skade eller ulempe. Hver enkelt organisasjon kan imidlertid ikke forutsettes å ha den nødvendige kompetansen om verneverdiene i de aktuelle områdene, og hvilke konkrete grep som kreves for at disse ikke skal forringes. Det kan heller ikke forventes at den som arrangerer en aktivitet foretar objektive vurderinger av effekten av egen aktivitet på naturopplevelsen for andre brukere. Vår erfaring tilsier også at arrangører eller tiltakshavere ikke alltid har den nødvendige forståelse og respekt for andre brukeres behov. Vi støtter derfor ikke en utvikling hvor det åpnes for subjektiv og ukontrollert vurdering av skader på verneverdiene.

2. Ingen vurderer sumvirkningen av alle aktivitetene. Vi mener det er viktig at vernemyndigheten har oversikt over alle større aktiviteter som kan tenkes å påvirke verneverdiene. Det er summen av aktivitetene, og hvordan disse fordeles i verneområdet, som er viktig når påvirkning på verneverdiene skal vurderes. Ved å overlate disse vurderingene til ulike arrangører, vil ingen lenger vurdere den samlede belastningen som området blir utsatt for i løpet av ett år og over flere år.

ØV uttrykte bekymring for en utvikling hvor slitasje på friluftslivsområdene kan komme ut av kontroll, og hvor forvaltningsmyndigheten mister hånden på rattet. De aktuelle verneområdene er opprettet fordi de har særlige naturkvaliteter, som betyr spesielt mye for folks rekreasjon og livskvalitet. De foreslåtte reglene kan føre til «allmenningens tragedie» der alle parter blir tapere.

3.4 Endring i markaloven til behandling i Stortinget
Sommeren 2017 sendte Klima- og miljødepartementet (KLD) et forslag til endringer av markaloven og markagrensa på høring. ØV og andre Marka-organisasjoner var meget kritiske til forslagene i sine høringsuttalelser. Høsten 2018 sendte KLD lovforslaget (proposisjonen) over til Stortinget.

Endringer av markalovens § 10, slik at det skulle kunne åpnes opp for sykler med elektrisk motor på stier og løyper i Marka, møtte stor motstand. Både Marka-organisasjonene med OOF i spissen og store grunneiere som Oslo kommune, Løvenskiold Vækerø og Losby Bruk mobiliserte, men saken fikk dessverre flertall da den ble behandlet i Stortinget våren 2019.

3.5 Ny markaforskrift?
Midtsommers 2017 kom – omsider – et forslag fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) om en ny markaforskrift som skal regulere skogbruket i Oslomarka. Det ble en stor skuffelse. I stedet for å skjerpe hensynet til naturverdier og friluftsliv som en følge av markaloven, ble det motsatte foreslått. ØV utarbeidet en grundig høringsuttalelse, hvor vi argumenterte mot en rekke av endringene som var foreslått. Heldigvis gikk en samlet flokk av Marka-organisasjoner og nasjonale naturvernorganisasjoner mot forslaget til ny forskrift.

Markaforskriften var også et tema på ØVs høstmøte i 2017. Der fikk vi full støtte fra stortings-representantene Lars Haltbrekken (SV) og Ola Elvestuen (V), som lovet å presse på fra Stortingets side. I januar 2018 ble Elvestuen klima- og miljøminister. Bård Hoksrud (Frp) ble ny landbruks- og matminister høsten 2018 og ble etterfulgt av Olaug Vervik Bollestad (KrF) i januar 2019. I skrivende stund har fortsatt ingen ny forskrift dukket opp, på tross av at markaloven fylte 10 år i 2019.

Både Lars Haltbrekken og Ola Elvestuen kom til ØVs høstmøte i 2017. Foto: Bjarne Røsjø

3.6 Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger
Arbeidet med revisjon av *Mål og retningslinjer for forvaltning og drift av Oslo kommunes skoger i perioden* 2018-2027 startet opp i 2014 og ble sendt på høring i 2016. Siden da har saken vært til behandling i Oslo kommunes bymiljøetat (BYM) og etter hvert i Oslos byråd. Dokumentet ble vedtatt i bystyret høsten 2018. Til vår store glede var mange av våre innspill fra høringen tatt inn i dokumentet, og byrådet hadde også forbedret *Mål og retningslinjer* på en rekke områder.

I 2018 startet BYM opp arbeidet med revisjon av *Flerbruksplanen for Oslo kommunes skoger*. Siden ØV ikke har plass i styringsgruppa, ble vi i juni invitert til møte med BYM, hvor vi ga uttrykk for våre synspunkter. Vi har også sendt skriftlige innspill til utkastet, som var ventet på høring i 2019. Flerbruksplanen kom ikke på høring i 2019, og en viktig grunn er at Byrådet ville avvente oppstart av verneprosess for nasjonalpark i Østmarka.

3.7 Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i Lørenskog
Miljødirektoratet bestemte i 2014 at alle friluftslivsarealer i landets kommuner skulle kartlegges. ØV deltok i 2017 og 2018 i Oslo kommunes arbeid med kartlegging og verdsetting av friluftsområder i kommunens del av Østmarka, og høsten 2019 kom Lørenskog kommune i gang med kartlegging og verdsetting av friluftsområder etter Miljødirektoratets opplegg. Kommunen inviterte friluftsorganisasjoner og friluftslivsinteresserte til møte 7. oktober i Lørenskog Hus. ØV var representert. Lørenskog kommune la ikke opp til videre møter med organisasjonene. Kommunen regner med å ferdigstille prosjektet i løpet av våren 2020.

3.8 Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i Enebakk
I forbindelse med den pålagte kartleggingen av viktige friluftsområder i Enebakk, deltok ØV på et møte med kommunens idretts- og friluftslivskonsulent. Kommunens arbeid med kartlegging ventes ferdig i løpet av våren 2020, og det vil da bli et folkemøte med anledning til å kommentere

kartleggingen. Kommunen har vært i kontakt med Bymiljøetaten i Oslo, for å se områdene i Enebakk i sammenheng med den delen av Østmarka som brukes mest fra Oslo-siden.

3.9 Innspill til brukerundersøkelse om Oslomarka

ØV har gitt innspill til BYMs forberedelser til ny brukerundersøkelse for Oslomarka. Undersøkelsen foretas med jevne mellomrom, forrige gang var i 2011. ØV stilte seg positiv til undersøkelsen og fremholdt at det har en egenverdi at undersøkelsen ikke endres vesentlig, med mindre det er et identifisert behov. Kontinuitet i spørsmålsstillingen gir grunnlag for å undersøke om brukernes holdninger til marka endrer seg over tid. Identifikasjon av eventuelle holdningsendringer kan gi verdifull informasjon når BYM skal vurdere om de møter nye utfordringer på en hensiktsmessig måte.

3.10 Lørenskog Elveforum

Lørenskog Elveforum (LE) ble stiftet 20. september 2016. Forumet skal, i samarbeid med Lørenskog kommune, øke interessen for og opplevelsen av vassdragene og tilhørende kulturminner for alle deler av befolkningen. Dette skal gjøres ved å skape økt bruksverdi og tilgjengelighet, og ved vern og rehabilitering med tanke på naturverdier og biologisk mangfold. En viktig del av arbeidet blir å gjenåpne deler av vassdragene som er lagt i rør, og å gjennomføre tiltak som reduserer fare for flom.

ØV er medlem i LE. Styreleder er Tommy Finsand, og Kjell Sandberg har representert ØV i styret i 2019. Forumet har egne nettsider, www.lorenskogelveforum.no, og egen Facebook-side hvor man kan lese om aktiviteter og planer.

I 2019 har LE i samarbeid med Lørenskog Rotaryklubb fullført prosjektet med informasjonsskilt langs Elveparken mellom Gamle Strømsvei og riksvei 159. De planlagte fiskeundersøkelsene er gjennomført, og resultatene er overraskende bra for Ellingsrudelva men nedslående for Losbyelva. LE samarbeider med Lørenskog kommune om utvidelse av antall og plassering av stasjoner for vannprøvetaking langs Losbyelva.

Langs Ellingsrudelva har LE gjennomført dugnader med felling av trær og rydding av kratt ved de gamle mølleruinene og ruinene etter teglsteinsproduksjonen, slik at disse fremstår mer synlige. Det planlegges anlagt en smal sti langs elva fram til mølleruinene, med rasteplasser og fiskekulper for barn. LEs planer for Ellingsrudelva vil bli gjennomført i samarbeid både med Lørenskog kommune og Oslo kommune.

3.11 Bekymringsmeldinger til Bymiljøetaten i Oslo og andre kommuner

ØV mottar mange bekymringsmeldinger fra markabrukere. De aller fleste av disse er fra den delen av Østmarka som forvaltes/eies av Oslo kommune. Alle henvendelser sendes anonymt over til Bymiljøetaten seksjon Østmarka, eller tilsvarende i de andre kommunene.

Bekymringsmeldingene er både små og store. I 2019 dreide disse seg om spredning av fremmede arter, hogst, spørsmål knyttet til restaurering av myrer, mistenkelig aktivitet på Lutvann, klager etter gjennomføring av ritt, trær som har falt over veier eller ledninger, ulovligheter ved bekken fra Ulsrudvann, kjøring med ATV, ulovlig stibygging og etablering av traseer for terrengsykling, med mer. Hos seksjon Østmarka får vi nå bestandig raske og gode svar, som vi formidler videre til den aktuelle markabrukeren på epost eller på Facebook hvis spørsmålet har dukket opp der. Kommunen følger også opp når det er snakk om ulovligheter eller behov for å gripe inn av andre årsaker.

Et eksempel fra andre kommuner var bekymringsmeldingen fra to markabrukere i september angående utløpet av Knuttjern i Lørenskog. De meldte om «oppdemming» av utløpet, fremmede masser med asfaltbetong, metallskrap/bygningsavfall og elektriske ledninger. Vi ba kommunen undersøke saken og melde tilbake til oss. Vi har ikke mottatt svar.

Lørenskog Elveforum og kommunen på befaring ved mølleruinene i Ellingsrudelva. Foto: Kjell E. Sandberg

3.12 Hogst og veibygging i Oslos kommuneskoger
Før jul i 2018 mottok ØV planer for hogst og veier for Oslo kommunes skoger. ØV mente at alle planer om hogster og driftsveier innenfor en potensiell nasjonalpark må ligge på is inntil nasjonalparksaken er avklart. Vi ba også om at planer for bygging av snu- og velteplasser og større vedlikehold eller utvidelse av veier må utsettes i dette området (se eget punkt lenger ned).

Hogst
For område 5 Stallerudåsen (Rustadsaga-Haraløkka) hadde ØV følgende merknad: Dette er et svært mye brukt nærområde som er høyt verdsatt av mange mennesker. Vi viser til tidligere befaring her og til vårt etterfølgende notat om forvaltning av nærskoger. Vårt hovedsyn er at ikke-hogst bør være et første alternativ. Folk har ofte sterk tilknytning til skogbildet slik det er, inkludert et opparbeidet stinett. Tidligere hogster i slike nærområder har utløst sterke reaksjoner.

Etter en plukkhogst for ca. 15-20 år siden er furuskogen i all hovedsak åpen. Den aktuelle furuskogen med stier oppleves som verdifull slik den er, med sitt fravær av inngrep. Furua blir gammel, og det har verdi for mange at dette nærskogmiljøet framstår som et temmelig stabilt tilbud. Vi er uenige i at furubestandet må tynnes for å oppnå bedre opplevelsesverdi, og selv med manuell drift vil hogsten av mange oppleves som et unødvendig og uønsket inngrep. Men det kan være små områder hvor enkelte trær kan hogges. Vi understreket at vi setter pris på at en eventuell hogst vil bli utført manuelt.

Vi stilte også spørsmål ved flatehogst av gran nord for Nøklevannsveien og ba om at dette ble revurdert. Vi forstår kravet til sikkerhet, men naturlige vindfall kan ha både en opplevelsesverdi og en verdi for biomangfold. I tilfelle hogsten blir gjennomført som planlagt, vil vi anbefale BYM å informere lokalbefolkningen grundig om hogsten og hensikten med den.

Snuplasser, velteplasser og utvidelse av vei
I desember 2018 fikk vi også nye planer fra Bymiljøetaten om veier, snu- og velteplasser til uttalelse. Søknaden til Fylkesmannen omfattet etablering av fire snu- og velteplasser for tømmerdrift på strekningen Mariholtet-Rustadsaga i Østmarka. Det skal bygges velteplass ved Mariholtet og ved Bremsrudtoppen, samt velte- og snuplasser ved Hestehullet og ved Bremsrud. I tillegg søkte BYM om oppgradering av en omtrent 87 meter lang veistrekning inn til snuplassen ved Bremsrud.

Fylkesmannen skulle behandle søknaden etter landbruksveiforskriften. I lys av Fylkesmannens rapport om nasjonalpark, som også påpeker at interessante områder bør utredes vest for Elvåga, skrev vi følgende i vår uttalelse til Fylkesmannen:

1. Hogst bør begrenses til skånsom og nødvendig skjøtsel av plantede bestander
2. Nye driftsveier må ikke anlegges innen potensiell nasjonalpark
3. Planer for bygging av snu- og velteplasser og større vedlikehold eller utvidelse av veier må utsettes til spørsmålet om avgrensning av nasjonalparken er avklart

Søknaden om veier og snuplasser ble også behandlet av Plan- og bygningsetaten (PBE), som ga tillatelse til byggingen etter markaloven og plan- og bygningsloven. De konkluderte med at fordelene ved tiltaket må anses større enn de skader og ulemper tiltaket vil medføre for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser for øvrig.

ØV bemerket at klima- og miljøministeren har fått seg forelagt en vurdering fra både Fylkesmannen og Miljødirektoratet om at naturverdiene i Østmarka kvalifiserer til å starte opp verneprosess for etablering av nasjonalpark i Østmarka. Vi påpekte at det ennå ikke var klart hvilket område som vil omfattes av utredningen, og ØV mente derfor at nye tiltak ikke burde iverksettes før verneprosessen er gjennomført. Vi påklaget derfor PBEs godkjenning og ba om at tiltaket utsettes til klagen er tatt til behandling og avgjort.

PBE fant ikke grunn til å utsette tiltaket. De tok heller ikke vår klage til følge, med følgende begrunnelse:

> «Når det gjelder klagers anførsler, har kommunen, på samme måte som Fylkesmannen i deres vedtak etter landbruksveiforskriften, vurdert at en utredning om mulig nasjonalpark ikke kan ha innvirkning på behandling av søknader etter gjeldende lover og forskrifter. Heller ikke kommunen har hjemmel til å avslå en søknad på bakgrunn av pågående verneprosess, foruten om det er foretatt en kunngjøring etter naturmangfoldloven § 42, og søknaden er derfor behandlet på vanlig måte etter markaloven».

Saken ble dermed sendt til Fylkesmannen for endelig avgjørelse. Fylkesmannen konkluderte følgende:

> «Ettersom omsøkt tiltak er et landbrukstiltak kan det vanskelig sies å være i strid med planens arealformål. Fylkesmannen finner dermed at kommunale planer «åpne[r] for» omsøkt tiltak, jf. § 7 første ledd. Vilkårene for tillatelse er da oppfylt, jf. § 14 andre ledd. Fylkesmannen kan heller ikke se at klagers anførsler knyttet til en fremtidig verneprosess kan føre frem så lenge slikt vern ikke faktisk er vedtatt.

Klagers anførsler har etter dette ikke ført frem, og kommunens vedtak blir stående uendret.»

Regodkjenning av hogster
I 2017 godkjente Fylkesmannen i Oslo og Akershus en rekke foryngelseshogster i Oslo kommune. Da vedtaket var gått ut på dato, søkte Bymiljøetaten mot slutten av 2018 Fylkesmannen om

Denne veien vest for Østbyputten kan ikke oppfattes som et ubetydelig terrenginngrep, mente ØV. Foto: Kjell E. Sandberg

regodkjenning av de planlagte hogstene, som i hovedsak angår en håndfull områder rundt Ellingsrud i Østmarka. ØV ba om at FM ikke regodkjente den omsøkte hogsten. Vi ba også Bymiljøetaten om inntil videre å avstå fra hogst i områder som skal utredes som mulig nasjonalpark i Østmarka. Vi ba om at alle disse hogstene utsettes, til det er fattet en avgjørelse om hvilke områder som skal inngå i en framtidig nasjonalpark i Østmarka. Det ble ikke utført hogst i løpet av 2019.

3.13 Hogst og veibygging i Lørenskog

Vei ved Østbyputten i Lørenskog

ØV ble våren 2018 gjort oppmerksom på veiarbeid på en enkel traktorvei vest for Østbyputten. ØV kontaktet Landbrukskontoret, som presenterte saken som anlegg/vedlikehold av traktorvei. Det viste seg at veiarbeidet ikke var omsøkt og derved muligens i konflikt med markaforskriften. ØV har i 2019 foretatt befaring og oppmålinger av veien, og utarbeidet et notat godt dokumentert med bilder som vi oversendte til Landbrukskontoret.

Vi vurderte at den 680 meter lange veien ikke kunne oppfattes som et «ubetydelig terrenginngrep» som tilsier unntak fra kravet om skriftlig søknad i Forskrift om landbruksveier. Unntaket gjelder for enkelt vedlikehold av enkle og midlertidige driftsveier av et samlet omfang på inntil 150 meter. Generelt vedlikehold av skogsveier er tillatt dersom det ikke innebærer endring av veiklasse. I dette tilfellet var det påkjørt hundrevis av tonn med pukk og grus, som etter vår mening går langt utover enkelt vedlikehold. Hensikten med tiltaket har åpenbart vært å gjøre veien farbar med traktor hele året og med lastbærer på vinterstid.

Dette er etter vårt syn et søknadspliktig tiltak som det ikke er søkt om. Denne type selvtekt er dessverre ikke uvanlig, men får som regel ingen konsekvenser for skogeierne. Ved utgangen av 2019 var saken fortsatt til behandling hos Landbrukskontoret.

Hogst i Lørenskog
Den vesentligste hogsten i Lørenskog i 2019 har foregått i Losby Bruks skog og kommuneskogen ved Skulerud (Skulerud Skog).

I Skulerud Skog gjennomføres lukkede hogster hvor livsløpstrær blir stående. Avvirkningen i Skulerud Skog ble i overkant av 2000 kubikkmeter (m3) i 2019, og her ble hogsten igangsatt før det var tele i bakken, noe som medførte økt risiko for kjøreskader.

Avvirkningen i Losby i 2019 var i overkant av 3000 m3, hovedsakelig vest for Losbyvassdraget. Losby Bruk gjennomfører flatehogster på inntil 30 dekar (da). Losby Bruk sier de er à jour med reparasjon av kjøreskader. Andelen eldre skog på Losby Bruk øker (fra hogstklasse 3 til 4).

Østmarkas Venner følger hogstene på Losby ekstra nøye, særlig fordi Losby Bruk dessverre de siste årene har valgt å ha hogster inn mot den foreslåtte nasjonalparken. Vi har ved flere anledninger kritisert deres valg av en entreprenør som etterlater uframkommelige hogstflater med grove kvist- og stammedeler. Vi har fått flere henvendelser fra markatravere som reagerer på hogstene.

3.14 Hogst og veibygging i Rælingen

Ettergodkjenning av landbruksvei
Høsten 2018 fikk ØV en forespørsel fra Landbrukskontoret i Rælingen om en trasé for utkjøring av tømmer (traktorvei) ved Hektneråsen i Rælingen, som det ikke var søkt om å få anlegge. Grunneier søkte om etterhåndsgodkjenning og tillatelse til å bygge videre på den samme veien.

Det hører heldigvis til sjeldenhetene at vi som høringsinstans for skogbrukstiltak innenfor Marka blir forelagt en etterhåndsgodkjenning av landbruksvei. Vi har aldri blitt forelagt planer om denne veien. Vi tolker dette dithen at veien er bygget ulovlig, all den tid tiltaket er søknadspliktig og søknaden kommer etter at to tredeler av veien allerede var bygget. Vi krevde at den 148 meter lange veistumpen ble fjernet eller tildekket med jord, og at grunneier måtte straffes for det ulovlige tiltaket. Vi måtte (som vanlig) selv purre opp et svar på hva som ble vedtatt i saken. Skogeier har dekket til veien med jord og reparert kjøreskader, men har hittil ikke fått noen reaksjoner for det vi mener er et lovbrudd.

Søknad om hogst ved en blåsti
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus tipset ØV om at det var planlagt hogst i et vanskelig terreng tett inntil et nylig anlagt boligfelt. Det var nylig anlagt en blåmerket sti fra Nautåsveien inn til vannet Trestilen (også kalt Tristillen) og videre inn mot Ramstadsjøen, noe som indikerer at området vil bli mer brukt til friluftsliv. Stien går litt sør for den planlagte hogsten. ØV befarte området i januar og skrev en høringsuttalelse. Vi bemerket at transport av tømmer ut av hogstområdet er helt avhengig av gode vinterforhold over en bløt myr, der også den blåmerka stien går langs myra.

Det viktigste bestandet var en blanding av lauv, småtrær og større grantrær, og vi mente at en forsiktig hogst burde kunne bevare noe av den yngre skogen. Hogstformen var prisverdig oppgitt som gjennomhogst/frøtre. Gjennomhogst er en hogstform man kan bruke i områder hvor trærne har forskjellig høyde og alder. Normalt er det de største og mest utvokste, samt skadde og svekkede trær som hogges.

Etter å ha sett på driftsforholdene, bemerket vi at en helmekanisert drift ville gjøre det svært krevende å utføre en gjennomhogst der deler av bestandet eller enkelttrær skal spares uten å skade gjenstående vegetasjon. Vi forutsatte likevel at dette kunne gjennomføres for å dempe inntrykket av hogstområdet, som ellers vil være svært eksponert for innsyn fra sør.

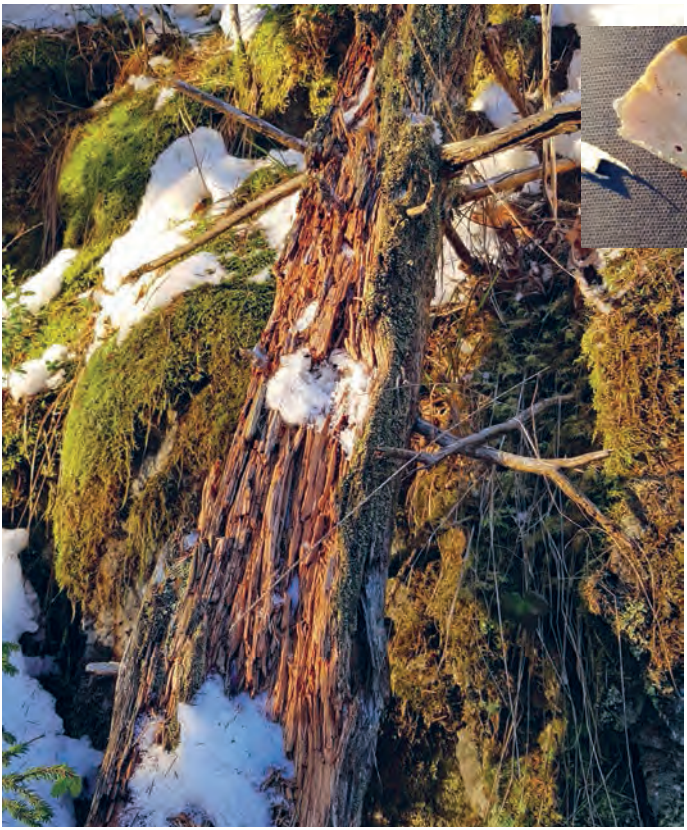

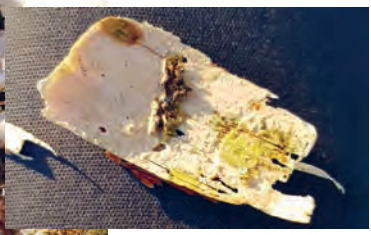

Huldrevoksskinn – det hvite belegget på nærbildet – er en sjelden og sårbar soppart. Den vokser gjerne på undersiden av råtne stubber som den på bildet. Foto: Monark.

Bestandet ligger inntil en kronglete bekkekløft med en liten bekk. Vi forutsatte at bekken ikke fylles opp med granbar. Bekkedråget med stillestående, fuktig luft gir gode forhold for nedbrytingssopper, og vi fant noen eldre vindfall med noe nedbrytingssopp litt oppe i lia. Vi mente på denne bakgrunnen at en grundigere undersøkelse burde utføres på barmark.

Vi anbefalte at det burde settes igjen en vegetasjonssone mellom to av bestandene, for å dempe flatevirkningen og en blottlegging av fjellskrentene. Befaringen avdekket en gammel, svært bratt og delvis oppbygd trasé for tømmerkjøring med hest som må søkes bevart.

Etter vår befaring gjennomførte miljøorganisasjonen Monark en biologisk undersøkelse av området. De registrerte en forekomst av soppen huldrevoksskinn, som er en sårbar (VU) art som antas å være i tilbakegang. På bakgrunn av dette funnet, ble hogstplanene ikke godkjent uten endringer som gjorde det vanskelig å gjennomføre hogsten.

3.15 Hogst og veibygging i Enebakk

Ombygging av skogsbilveier på Bjerke Bruk

ØV ble tidlig i 2018 bedt om å ta stilling til opprusting av hele veinettet på Bjerke Bruk i Enebakk. ØV og NOA gikk imot at skogsbilveinettet på Bjerke Bruk skulle kunne benytte knuste betongmasser for å øke veienes bæreevne. Vi krevde en god dokumentasjon på at tilkjørte

betongmasser var godkjent til formålet og ikke hadde synlige spor av kjemisk eller annen forurensing. Opprustingen er nå nesten ferdig, men vi er både etter egen befaring og etter henvendelse fra publikum, ikke fornøyd med resultatet. Ved henvendelse til kommunen får vi opplyst at påkjøring av betongmasser midlertidig er stoppet på grunn av for mye urenheter i massen. Vi har ikke mottatt dokumentasjon på massenes renhet og kopier av de analysene som er gjort. Vi vil kreve en sluttbefaring av veien i 2020 straks snøen har gått.

Søknad om hogst på Vardåsen
Den dårlige vinteren med mangel på kjøresikker mark vinteren 2019 medførte at flere planlagte og kontroversielle hogster i Vardåsen og Svenskeåsen i Enebakk ikke ble gjennomført. ØV vil følge opp de kravene til hogstenes utførelse som vi anmodet om.

Hogst i Børterskogen
ØV har mottatt flere henvendelser vedrørende omfattende hogster over flere år i det nordøstre hjørnet av eiendommen Børter. Området ligger sør for Østmarka naturreservat og mellom Fudalen og Bølertjern. Markaforskriften for skogbruket angir største tillatte hogstflate til 30 dekar. Vi vil be kommunen om en lovlighetskontroll av hogstene, da det er uklart om hogstene tilfredsstiller dette kravet.

3.16 Terrengsykling og -ritt
ØV ga 24. april en høringsuttalelse om gjennomføringen av Terrengsykkelrittet 2019. I BYMs tillatelse har ØV fått gjennomslag for at rittet ikke skal benytte de historiske veiene forbi Sarabråten, men isteden benytte grusveien. Vi har også fått gjennomslag for at rittet ikke skal gå over gressslettene nær badeplassen på Bråten og forbi Sørli gård ved Haraløkka, og gjennom viktige yngleområder og sårbar natur rundt Øgården. Tidligere har vi fått gjennomslag for at rittet ikke skal gå langs vannene (Solberglivann, Rundvann og Smalvann) og potensielle teltplasser og ikke krysse verdifulle naturtyper.

I brev av 25. mai fulgte vi opp uttalelsen og ba om at rittet ble avlyst eller lagt på grus og/eller lagt til sykkelstien *Pioneren*, fordi forholdene var svært fuktige og stiene som var planlagt brukt allerede var i dårlig forfatning. Henvendelsen førte til at stien mellom Gullsmeden og Elvågbakka ble tatt ut av rittet i siste liten.

For øvrig ble rittet avholdt etter planen, med store skader på stiene til følge. Stiene hvor rittet gikk, var i ettertid preget av gjørme og ble i tillegg betydelig utvidet rittdagen, for eksempel fremsto stinettet på Slettfjellet og mellom Øgårdsmåsan og Øgården som mer eller mindre sammenhengende gjørmegater med store utvidelser.

ØVs primære standpunkt er at Terrengsykkelrittet ikke er et bærekraftig arrangement, og at arrangementet ikke bør tillates. ØV mener at et arrangement med over 1000 sykkelpasseringer gjennom det blåmerkede stinettet er langt over grensen for hva denne typen ferdselsårer kan tåle. Vi mener at forholdene etter årets ritt bekrefter dette. ØV er også bekymret for sikkerheten når et sykkelritt med høy fart tillates på Østmarkas mest brukte ferdselsårer i viktige utfartshelger. Vi mener at rittet i realiteten fortrenger alminnelig ferdsel både på rittdagen og i tiden etter rittet, hvor stiene som benyttes til rittet fremstår som ubrukbare for allmennheten.

3.17 Ulven i Østmarka
Vinteren 2012 etablerte et ulvepar seg i Østmarka, hvor de fikk valper i 2013. De to voksne ulvene fikk navnene Fenris og Frøya. Deres etterkommere og ulver som har vandret inn på et senere tidspunkt, har opprettet og opprettholdt revir i området. Våren 2019 ble det født tre valper og ved årsskiftet lever trolig alle tre i Østmarka, sammen med foreldrene og en av ulvene som ble født i 2018.

Over 1000 sykkel-passeringer i løpet av noen timer er langt over grensen for hva stiene tåler. Foto: Kristin Lund.

ØV forholder seg til at Østmarka er en del av ulvesonen, og organisasjonen har plass til både ulvetilhengere og -motstandere. Organisasjonens rolle er å spre saklig informasjon, slik at interesserte kan ta standpunkt på et kunnskapsbasert grunnlag. Vi har kun mottatt noen få henvendelser om saken.

4 Plansaker og markagrensa

4.1 Plansaker i Oslo
Ulovlig anleggsarbeid innenfor markagrensa

I august 2017 kontaktet en privatperson Oslo kommune og varslet om at det foregikk ulovlige arbeider med sprengning og planering i Enebakkveien 460. Vedkommende tok etter hvert også kontakt med ØV, som umiddelbart sendte en henvendelse til Plan- og bygningsetaten (PBE) og varslet om mulige brudd på markaloven. PBE fulgte opp saken og varslet både bøter og mulig anmeldelse hvis eieren ikke fulgte stoppordrene som ble gitt.

I august 2018 sendte vi brev og viste til kommunens brev til grunneierens advokat, hvor kommunen trakk tvangsmulkten de hadde varslet på grunn av manglende oppfølging av stoppordre. Det synes vi er beklagelig. Selve inngrepet er et meget alvorlig brudd på markaloven, og vi forventer at Oslo kommune følger opp de ulovlige inngrepene med både bøter, anmeldelse og krav om rehabilitering

av området jf. markalovens § 18, 19 og 20. Hvis ikke, vil saken kunne skape presedens for andre utbyggere som tar seg til rette og får tilgivelse i etterkant.

Etter at ØV i august 2018 igjen henvendte seg til PBE, var det stillstand i saksbehandlingen i over ett år. Det kom et nytt anonymt varsel i april 2019, om at stedet så ut som en skrotplass. I oktober 2019 tok PBE igjen tak i saken og varslet pålegg, og i november ble følgende pålegg vedtatt:

> «Plan- og bygningsetaten pålegger dere å opphøre bruken av eiendommen til parkeringsplass og lagring, i strid med reguleringen som gjelder på eiendommen, innen 16. desember 2019. Dette er hjemlet i pbl. § 32-3. Vi vedtar samtidig en tvangsmulkt på kr 60 000. Dersom dere opphører bruken av eiendommen til parkeringsplass og lagring innen fristen, slipper dere å betale tvangsmulkten.
> Plan- og bygningsetaten pålegger dere å tilbakeføre terrenget innen 16. desember 2019. Med «tilbakeføring» menes at terrenget skal se ut slik det gjorde før dere satte i gang med det ulovlige arbeidet. Vi vedtar samtidig en tvangsmulkt på kr 40 000. Dersom dere tilbakefører terrenget innen fristen, slipper dere å betale tvangsmulkten.»

Eieren EB Eiendom har klaget på vedtaket og påberoper seg hevd på bruken av arealene til garasje, samt at Gjersrud/Stensrud-reguleringen vil gjøre området om til vei og sykkeltrase. De hevder at det er svært lite hensiktsmessig bruk av samfunnsressurser å pålegge EB Eiendom å tilbakeføre eiendommen til den opprinnelige stand, for så i neste omgang å planere eiendommen ut igjen i forbindelse med den planlagte Gjersrud - Stensrud utbyggingen.

Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Oslo
En ny og revidert behovsplan var på høring i 2015 og ble vedtatt i bystyret høsten 2016. I desember 2017 inviterte BYM til møte om rullering av planen, som kom på høring våren 2018. BYM arrangerte et nytt høringsmøte 4. april 2018. Etter møtet spilte ØV inn sine prioriteringer i en meget grundig høringsuttalelse, der vi ba om at følgende ble prioritert i perioden 2019-2020:

- Midler til drift (gjennomført) og ferdigstillelse av Sørli besøksgård (under gjennomføring)
- Toaletter på Bråten ved Nøklevann og ved Ulsrudvann (gjennomført)
- Forprosjekt og gjennomføring av innfallsport Østmarka nord inkludert Grønlihytta
- Opprusting av Rustadsaga
- Innfallsport Ulsrudvann/Skullerudstua
- Utvikling av Grønmo friluftspark
- Restaurering av turvei langs Skraperudtjern

ØV prioriterte ikke de foreslåtte etableringene av det som i realiteten er grusveier, men som forskjønnende kalles «helårstraseer», med unntak av den over Grønmo til Sandbakken som går utenom verneområdet Spinneren.

Behovsplanen ble vedtatt i bystyret samtidig med budsjettet for 2019, og til vår store glede fikk vi gjennomslag for at Sørli besøksgård ferdigstilles (se eget punkt). Våre øvrige prioriteringer lå inne i planen på litt lengre sikt. Det er også en stor seier at byrådet ikke har lagt inn forslag om nye grusveier i Østmarka i tiårsperioden, med unntak av den omtalte turveien over Grønmo.

I 2019 ba BYM om innspill i forbindelse med ny rullering av behovsplanen. ØV gjentok sine tidligere innspill, se over, og hadde følgende nye innspill: Restaurering av husmannsplassen Enga ved Ellingsrud, rydding av husmannsplassen Fagerholt, infotavler ved verneområdene, samt flere mindre badeplasser, bålplasser, gapahuker og teltplasser. Vi har også tatt opp med BYM at det er et behov for enkle toaletter på utfartssteder hvor mange telter.

Aktivitetssonene
Det sittende byrådet gikk i 2015 til valg på å fjerne aktivitetssonene som ble foreslått av det forrige byrådet, og som i den første versjonen innebar at nesten 10 prosent av Oslomarka skulle gjøres om til noe som i realiteten var anleggssoner. Kommuneplanens samfunnsdel fra 2018 omtaler at sonene skal fjernes i revisjon av den juridiske arealdelen. Arealdelen er imidlertid ikke rullert ennå. Aktivitetssonene gjelder derfor formelt sett fortsatt, men det er gitt føringer for at det ikke skal gis tillatelse til større inngrep i disse områdene, jf. bystyrets vedtak, punkt 22.

Til tross for de politiske føringene har administrasjonen i Oslo kommune i flere saker vist til at området ligger innenfor aktivitetssonen når saker om tilrettelegging i Østmarka er behandlet. ØV har tatt dette opp med politisk ledelse i flere sammenhenger, og i den siste saken vi har fått på høring er dette endelig korrigert. ØV vil følge opp at det sittende byrådet står ved sitt løfte om å fjerne aktivitetssonene fra den juridiske arealdelen og dermed kommuneplanen i sin helhet.

Grønmo friluftspark og RENs anlegg
ØV fulgte opp saken om Grønmo friluftspark våren 2019 og fikk et møte med byrådssekretæren, hvor vi tok opp våre bekymringer knyttet til at den organiserte idretten ville overta store deler av Grønmo. Vi fikk 13. august invitasjon til Byutviklingskomiteens befaring 14. august, vedrørende utvikling av Grønmo. På én dags varsel er det ikke mulig for en frivillig organisasjon uten fast ansatte å delta. Det innebærer i praksis at de påvirkningsmuligheter som ligger i å delta i befaringen forbeholdes ressurssterke interessegrupper med heltidsansatte.

ØV skrev 19. august et brev til Byutviklingskomiteen hvor vi fremholdt at vi er bekymret for høyden på bygningene i reguleringsplanen, og at vi er glade for at planen understreker at det ikke er gitt at hele rammen skal benyttes. Det skal ikke bygges mer enn det er behov for til drift av Renovasjonsetatens (RENs) anlegg på Grønmo.

ØV bemerket også at vi er glade for at innstillingen understreker at hovedintensjonen med planen er å gi et tilbud om et rekreasjonsområde til allmennheten, og at det ikke skal bygges anlegg som gir eksklusiv bruk for noen grupper. Grønmo ligger i en bydel med mange nordmenn med flerkulturell bakgrunn. Vi gjentok derfor i brevet at Grønmo har i seg muligheten for å være nyskapende og i praksis – ikke bare i ord – få nye brukergrupper i aktivitet.

Vi fremholdt at ØV har merket seg at idretten legger stort press på både administrasjonen og politiske myndigheter for å vinkle området mer i retning av en arena for organisert idrett. Vi mener det er stor fare for at idretten i praksis vil fortrenge allmennheten dersom asfaltering for aktiviteter som krever høy fart – som rulleski og sykkeltrening/konkurranser, bygging av arenahus og speakertjeneste – tillates. Det er vanskelig å se hvordan området både skal kunne benyttes som en «skogspark», med parsellhager, skolehager, beitemark og et rekreasjonsområde for den uorganiserte/egenorganiserte delen av befolkningen med barnevogner, piknik-kurver og avslapning, samtidig som det skal være en idrettsarena for mer eller mindre harde trafikanter.

ØV mener det er fare for at allmenheten og mindre ressurssterke grupper i praksis blir den tapende part når ressurssterke grupper kjører gjentatte omkamper. Det krever politisk lederskap å ivareta også den uorganiserte delen av befolkningen, som ikke har kapasitet til å drive utstrakt og vedvarende påvirkningsarbeid.

Faggrunnlag for Oslos klimastrategi
ØV ga en høringsuttalelse til Oslo kommunes utkast til faggrunnlag for ny klimastrategi. Der framgikk det blant annet at det skal vurderes hvordan klimahensyn kan innarbeides i forslag for skogforvaltningen og en ny handlingsplan for restaurering av myr.

ØV bemerket at Østmarka, sammen med resten av Oslomarka, er et meget viktig natur- og friluftslivsområde for de mest folkerike områdene i landet. Oslo kommune med sitt skogdekkende areal har et forvalteransvar for et særdeles viktig rekreasjonsområde. Dette gjelder både gjennom kommunens generelle arealforvaltning og fordi kommunen er en stor grunneier i Oslomarka. Etter ØVs syn er dette hensyn som må ligge til grunn både for strategien for skogforvaltning i kommunen, og for flerbruksplanen for kommunens skogarealer spesielt. Vi ba om at dette skulle komme mer tydelig fram i dokumentet.

ØV minnet om at i henhold til *Mål og retningslinjer* for Oslo kommunes skoger som ble vedtatt av bystyret høsten 2018, er for eksempel gjødsling av skog ikke tillatt i

kommuneskogen. ØV ga uttrykk for at gjødsling av skog ikke er forenlig med bruken av Oslomarka til friluftslivsformål, og at det heller ikke bør tillates på privat skog i kommunen. Vi minnet også om at Fylkesmannen i Oslo og Akershus før jul i 2018 la fram en rapport som konkluderte med at Østmarka har naturverdier som etter fylkesmannens vurdering har kvaliteter som tilfredsstiller naturmangfoldlovens krav til nasjonalpark når det gjelder «særegne eller representative økosystemer». Etter ØVs syn bør målene for forvaltningen av Marka, som er å styrke dens naturmangfold og store rekreasjonsverdi, være likestilt med målet om at Oslo skal redusere utslipp og øke opptak av klimagasser fra skog og andre landarealer.

Lille Wembley – Områdeplan for Haugerud – Trosterud
ØV deltok i april på befaring på Haugerud og Trosterud med byutviklingskomiteen i Oslo bystyre, vedrørende planprogrammet for Haugerud–Trosterud. ØV ga deltakerne et dokument som beskrev våre synspunkter, som blant annet går ut på at utviklingen av området «Lille Wembley» – som ligger inntil Østmarka – bør skje på en skånsom måte. Det må ikke etableres anlegg og aktiviteter som oppfattes som hindringer for å nå inn i Marka.

Området ligger ved Haugerudveien der lysløypa og turveien fra Haugerud starter, og der det blant annet fra mange år tilbake er etablert en liten grusbane, samt en akebakke ved et stort garasjeanlegg. ØV mente at en enkel tilrettelegging vil være viktig for brukere som ikke alltid går så langt, og som bruker nærområdet ved inngangen til Østmarka. Området må være innbydende og bidra til at folk også kan bli godt kjent med og vil bruke Østmarka.

LINK Arkitekter har, på oppdrag fra Områdeløft og bydel Alna, utarbeidet en skisse med en bred tilnærming til hva «Lille Wembley» kan tilby. Forslaget har også som mål å fremme lokalt friluftsliv ved å synliggjøre stedet som selvstendig turmål, eller som etappe og portal inn i Østmarka. ØV har støttet dette forslaget og gått mot et alternativ med etablering av en nierbane for fotball på «Lille Wembley», fordi den ikke vil være forenlig med områdets dokumenterte kvaliteter. En nierbane for fotball i området vil innebære et omfattende og irreversibelt inngrep, som etter ØVs mening også vil bli oppfattet som et hinder ved inngangen til Østmarka. ØV mener at behovet for en nierbane må løses gjennom planprogrammet for Haugerud og Trosterud, slik at samtlige idrettsanlegg samles i tilknytning til idrettshallen og skolene.

Bystyret behandlet planprogrammet i møte 19. juni 2019. Bystyret anmodet blant annet byrådet om å finne en alternativ plassering for en midlertidig kunstgressbane, slik at det ikke blir nødvendig å bruke «Lille Wembley».

Jerikobakken
ØV deltok høsten 2018 på befaring i Jerikobakken, der Lindeberg sportsklubb ved skigruppa ønsker oppgradering av en rørgate for kunstsnøproduksjon og belysning. Sportsklubben har via

Jerikobakken ligger på Lindeberg i Oslo, med kort avstand til både t-bane og flere busslinjer. Foto: Bente Lise Dagenborg.

arkitektfirmaet Landskaperiet AS sendt søknad om rammetillatelse for oppgradering av belysning og rørgate. Av søknaden, som er datert 12. november 2019, kan vi lese at:

> «… tiltaket omfatter arbeider for å rehabilitere deler av Jeriko alpinbakke. Eksisterende lysmaster skal byttes ut og det vil bli plassert ut nye master for å tilfredsstille minimumskravene for belysning av alpinbakken som nærmiljøanlegg. Kabler blir lagt i bakken. Rørgaten til snøproduksjonsanlegget som ligger nedgravd langs heisen skal skiftes ut. Det blir også bygget en rørgate på tvers av bakken for å dekke behov for vanntilførsel i begge nedfartene. Rørgaten graves ned, mens nødvendige kummer for hydranter blir synlige på overflaten. Omfanget av begge tiltakene holder seg innenfor arealet som er alpinbakke i dag. Skogsarealene på yttersiden av bakken vil ikke bli berørt. Det skal ikke fjernes masser som følge av tiltaket, alle gravemasser blir benyttet til tilbakefylling av grøfter og arrondering av bakken. Øvre del av Jerikobakken med rørgate, heisanlegg og lysmaster ligger innenfor Markagrensen. For å få belyst bakken tilstrekkelig er det behov for å supplere eksisterende lysmaster med 2 nye master innenfor Markagrensen. Dette anses som naturlige elementer knyttet til alpinbakkens funksjon.»

Bymiljøetaten har i et brev 4. desember uttalt seg om biologisk mangfold i forbindelse med oppgraderingen og vist til at tiltaksområdet grenser til en naturtypelokalitet med edelløvskog av C-verdi. Flere av de nye mastene er plassert innenfor eller svært tett på det kartlagte området. BYM anmoder om at mastene plasseres på en slik måte at de går klar av edelløvskogen, og at nærstående trær ikke berøres.

4.2 Plansaker i Akershus

Veiforbindelse øst for Oslo (Ring 4) - Konseptvalgutredning

Som en oppfølging av Nasjonal transportplan 2018-2029, skal Nye Veier AS utarbeide en konseptvalgutredning (KVU) for å legge fram et forslag til konsept for veiforbindelse sør og nord for Oslo som et alternativ til å kjøre E6 gjennom Oslo. Aktuelle veiforbindelser ligger mellom Østmarka og Øyeren eller øst for Øyeren.

ØV følger saken via FNF Akershus. Vi har uttalt at vi er bekymret for at utvidelse av Rv 120, som ligger mellom Østmarka og Øyeren, vil berøre Østmarka naturreservat og Nordre Øyeren naturreservat. I valget mellom dyrket mark og Østmarka, kan Østmarka bli ofret. Østmarka er et av landets aller viktigste friluftslivsområder.

Nye veier AS har videre ønsket å se nærmere på en tunnelløsning gjennom Østmarka fra sør til nord. Vi har kontaktet Nye Veier, som forteller at de er klar over naturverdiene i Østmarka og mener at tunnelen ikke vil påvirke disse. Prosjektet er inntil videre bare på idéstadiet, men ØV kommer til å følge saken meget nøye. Vi er bekymret for både lekkasjer og inngrep i Marka i form av veier, tverrslag og rømningstunneler.

4.3 Plansaker i Ski og Oppegård/ Nordre Follo

Kommuneplan Nordre Follo

Nordre Follo kommune, som består av tidligere Oppegård og Ski kommuner, omfatter deler av Østmarkas arealer. I vår høringsuttalelse til kommuneplanen berømmet ØV at kommuneplanen innledes med en omtale av FNs bærekraftsmål, og at kommunene bruker disse systematisk i planen.

ØV framhevet Østmarkas betydning for friluftsliv og fysisk aktivitet. Vi understreket også betydningen Marka har for menneskers psykiske helse og anmodet om å vurdere hvordan en omtale av Markas og naturens betydning for psykisk helse kan inkluderes i planen. Muligheten for «kortreiste» naturopplevelser er viktig, særlig for den eldre befolkningen. Å ta vare på nærskoger uten større inngrep, er også særlig viktig for den eldre befolkningens mulighet for naturopplevelser.

ØV savnet en aktiv holdning til forslaget om å etablere en nasjonalpark i Østmarka. Ski kommune har tidligere sluttet seg til at deler av Ski kommuneskoger skal kunne inngå i nasjonalparken. ØV synes derfor at en aktiv og positiv holdning til opprettelse av nasjonalpark i deler av Kommuneskogen i Ski bør nedfelles i kommuneplanen.

Vi berømmet kommunen for omtalen av biologisk mangfold og for at kommunene vil: verne om markagrensen, restaurere økosystemer, naturtyper og økologiske funksjonsområder, samt forvalte kommuneskogen med friluftsliv og vern som bærende grunnlag. Når det gjelder punktene om naturmangfold påpekte vi at nettopp vern av Østmarka er det viktigste virkemidlet for å få dette til. Dette understreker viktigheten av at nasjonalpark i Østmarka omtales.

Planstrategi for Nordre Follo

Det samme budskapet gjentok ØV i sin høringsuttalelse til planstrategi for Nordre Follo kommune høsten 2019. ØV foreslo også at kommunen utarbeider en temaplan om friluftsliv, i tillegg til at vi støttet forslaget om å utarbeide en temaplan for biologisk mangfold. ØV har også gitt uttrykk for at det er viktig å bevare områder uten større inngrep. Vi mener at kun enkelte løyper i Marka skal ha universell utforming, det samme gjelder turveier.

4.4 Plansaker i Lørenskog

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

ØV ga i januar 2018 en høringsuttalelse til denne kommunedelplanen. ØV var opptatt av at planen skulle reflektere den store betydningen Østmarka har for rekreasjon og friluftsliv og hvordan

Slik så det ut i Puttjern da lekkasjene til Romeriksporten var på sitt verste. ØV er bekymret for Nye Veiers ide om tunnel under Østmarka. Foto: Østmarkas Venner.

kommunen vil bidra til å forvalte Marka i tråd med dette. Vi hadde også en rekke innspill. Da planen ble lagt fram for politisk behandling våren 2019, hadde rådmannen tatt hensyn til alle våre bemerkninger og innspill.

ØVs forslag om føringer for tilrettelegging i Østmarka ble tatt til følge og innarbeidet i planen under avsnittet om mål for friluftsliv. ØV foreslo at «Ved planlegging og rehabilitering av ferdselstraséer, herunder vurdering av plassering i terrenget, bredde og dekke, skal hensynet til det uorganiserte friluftslivet, vern av naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner veie tyngst». Denne setningen er nå førende i tre av Østmarka-kommunene: Oslo, Lørenskog og Enebakk.

Vår påpeking av at det uorganiserte friluftslivet ikke var omtalt under avsnittet om miljø og bærekraft ble tatt til følge, og et avsnitt om dette ble tatt inn i planen. Spesielt viktig var det at ØV fikk gjennomslag for at planleggingen av en sammenhengende turvei/skiløype fra Bjønnebete til Vangen ble stanset. Vi påpekte at et slikt anlegg ville bety tunge inngrep i områder hvor det er krevende å anlegge ny vei på grunn av våte myrer og til dels bratt terreng. Deler av skogen som veien skal krysse har status som inngrepsfritt område, og inngrep i form av turveier vil være med på å nedklassifisere områdets størrelse. Et inngrep i dette området vil også komme i direkte konflikt med leveområder for både storfugl og orrfugl. Våre forslag til endringer ble enstemmig vedtatt i kommunestyret.

Nedleggelse av dammer ved Ramstadsjøen, Østbyputten og Åmotdammen
Vinteren 2018 sendte Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) på høring en søknad fra Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) om nedleggelse av en rekke dammer i Akershus. Tre av disse dammene – Ramstadsjøen, Åmotdammen og Østbyputten – ligger i Østmarka.

ØV påpekte i en grundig høringsuttalelse at Marka fra et folkehelseperspektiv er av uvurderlig verdi og gir mulighet for friluftsliv, fysisk aktivitet og rekreasjon for hele befolkningen i Akershus og Oslo. På bakgrunn av de meget store verdiene Åmotdammen, Østbyputten og Ramstadsjøen har for

friluftslivet i disse kommunene, og fordi naturen i og rundt vannene over mange tiår har tilpasset seg dagens vannstand, frarådet ØV på det sterkeste at dammene rives.

ØV ytret i høringsuttalelsen et sterkt ønske om at kommunene overtar ansvaret for de aktuelle dammene. Vi anmodet NVE om å pålegge NRV å overføre midler til kommunene som tilsvarer kostnader ved rivning, inkludert kostnader ved å frakte avfallet ut av Marka.

Vi understreket at dersom det mot formodning besluttes å rive demningene, må det ikke anlegges avfallsplasser for betongavfall i Marka. Rivning av dammene og tiltak som må gjennomføres må behandles etter markaloven. Saken ble grundig belyst i medlemsbladet vårt, og ØV deltok på to befaringer som NVE arrangerte i juni 2018.

Ikke uventet ga NVE i april 2019 tillatelse til å legge ned samtlige dammer. NVE påpekte at vannressursloven § 42 åpner for at ansvaret for et vassdragsanlegg kan overføres til noen som ønsker vassdragsanlegget opprettholdt. Ved en eventuell overtakelse er det flere muligheter for rehabilitering. Enten kan damanlegget rehabiliteres i sin nåværende størrelse og konsekvensklasse, eller så kan det rehabiliteres til en mindre størrelse og en lavere konsekvensklasse. De berørte Østmarka-kommunene har i prinsippet vedtatt at de ønsker å overta ansvaret for dammene, forutsatt at finansieringen lar seg ordne.

Sakene om kommunal overtakelse av dammene og finansiering vil bli behandlet av de respektive kommunestyrene i løpet av første halvår 2020.

4.5 Plansaker i Rælingen

Vei Blystadlia-Marikollen

Anlegget i Blystadlia og Marikollen er en svært vanskelig sak for ØV. For det første er saken i seg selv meget omfattende. Det har vært vanskelig å få tilgang til relevant informasjon og saken inneholder vanskelige juridiske problemstillinger, blant annet fordi det må reises spørsmål om det foreligger bevisste omgåelser av både reguleringsplaner og markaloven. På denne bakgrunn skrev ØV 9. september 2018 et brev til Fylkesmannen i Oslo og Akershus, hvor vi anmodet om befaring og vurdering av mulige lovbrudd i forbindelse med anleggelsen av vei mellom Blystadlia og Marikollen idrettspark i Rælingen.

ØV gjorde Fylkesmannen, som er Marka-direktorat, oppmerksom på at veien er anlagt med store avvik fra bestemmelser i reguleringsplanen som er stadfestet av Klima- og miljødepartementet. Vi reiste også spørsmål ved om kommunen/utbygger i to omganger bevisst har benyttet annet lovverk til å hjemle utbygging, for å unngå saksbehandlingsreglene markaloven fastsetter. Det vil si at reglene for landbruksvei er benyttet for å endre veitraseen i den vedtatte reguleringsplanen, i stedet for å søke om dispensasjon fra reguleringsplanen slik markaloven krever.

Vi stilte også en rekke spørsmål angående saksbehandlingen med utgangspunkt i denne saken. Dersom klare brudd på markaloven og reguleringsplaner vedtatt i medhold av markaloven ikke avstedkommer noen form for reaksjon, innebærer dette signaler om at kommunale og private utbyggere ikke trenger å forholde seg til markaloven. Uten oppfølging av lovbrudd blir loven ikke virksom. ØV viste videre til at en markaorganisasjon ikke har kapasitet til å bære saker hvor mulige brudd på markaloven og eventuelle andre lovverk utgjør fremtredende elementer i sakskomplekset. Vi ba Fylkesmannen redegjøre for hvilke virkemidler og reaksjoner Fylkesmannen har til rådighet og vil benytte.

Fylkesmannen svarte etter over 14 måneder og delte svaret i to ulike brev. I brevet til ØV bemerket Fylkesmannen at de er klageinstans for «kommunens vedtak» etter markaloven, se markaloven (ml.) § 16 første ledd. Tilsyn og kontroll skal utføres av kommunen, jf. ml. § 16 andre ledd.

Veien opp mot Marikollen er anlagt med store avvik fra bestemmelsene i reguleringsplanen som er stadfestet av Klima- og miljødepartementet. Foto: ØV.

«Fylkesmannen finner det derfor ikke passende å ta stilling til lovligheten av den konkrete saken dere tar opp før (vår understreking) saken er behandlet av kommunen». Enkelte av de spørsmål ØV reiste omhandlet imidlertid rettslige problemstillinger av mer generell karakter og faktiske spørsmål knyttet til hvilke opplysninger Fylkesmannen innehar. Disse ble besvart i brevet til ØV.

Fylkesmannen sendte det andre brevet til Rælingen kommune. Fylkesmannen viste til ØVs brev av 09.09.2018 og skrev videre:

> «Vi forstår brevet som en klage på kommunens behandling av et tiltak i marka og/eller manglende ulovlighetsoppfølgning av ulovligheter i marka. Fylkesmannen bemerker at det er kommunen som er ansvarlig for håndhevelse av markaloven i førsteinstans. Vi ber derfor om at kommunen tar stilling til de anførsler som gjøres gjeldende fra Østmarkas Venner.»

Det skal bli meget interessant å følge med på hvordan Rælingen kommune svarer Fylkesmannen på våre spørsmål, og hva Fylkesmannen uttaler og foretar seg når kommunen har svart.

Marikollen skianlegg – vannuttak fra Fjerdingbyputten
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sendte en søknad fra Rælingen kommune, om regulering av vannuttak fra Fjerdingbyputten, *på høring i 2017. Vannet skal brukes til snøproduksjon i Marikollen skianlegg.*

I en grundig høringsuttalelse mente ØV at samfunnsnytten av anlegget ikke var godt nok vurdert opp mot et irreversibelt tap av en viktig naturtype som både er opplevelsesrik for Østmarkas brukere og relativt sjelden i Østmarka. Både inngrepet med bygging av dammen og ødeleggelse av biotopen,

flytting av veien, tapet av intakt skogsnatur og det estetiske tapet når dammen tappes ned, har etter vårt syn stor negativ effekt for friluftslivet og for naturopplevelsen.

Vi påpekte også at det for tiden råder en praksis hvor kommunene regulerer store skianlegg som er avhengige av snøproduksjon, uten å ha forsikret seg om at de har en egnet vannkilde. Vi ba derfor om at NVE skjerper inn denne praksisen, slik at vannuttak til snøproduksjon blir avklart som en del av reguleringsprosessen og ikke i etterkant, samt at det stilles krav til regionale planer for slike anlegg.

ØV uttalte at dette er et altfor stort inngrep til å kunne tillates. Et slikt bit-for-bit-forbruk av naturkvalitetene i Østmarka kan ikke fortsette og er i strid med intensjonen i markaloven. Vi anmodet NVE om å si nei til dette inngrepet, og isteden be kommunen vurdere/utrede alternativ som ikke ligger i Østmarka.

NVE ga i mars 2019 Rælingen kommune tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å demme opp Fjerdingbypytten med tre meter. NVE stilte krav om at det skal slippes en helårlig minstevannføring på 3 liter per sekund (l/s). Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, skal hele tilsiget slippes forbi. Maksimalt tillatt uttak er på 358 l/s, gjennomsnittlig uttak er på 143 l/s. Reguleringsplanen for tiltaket kommer på høring i 2020.

Reguleringsplan for Hansefellåsen
Et forslag til områdereguleringsplan med planer om boligutbygging på Hansefellåsen ble lagt ut til offentlig ettersyn høsten 2018. ØV ba i sitt høringssvar til reguleringsplanarbeidet for Hansefellåsen om en befaring på traséen for en turvei som vil gå i Marka over en lengde på ca. 200 meter. Hensikten med turveien er å anlegge en direkte bilfri atkomst fra det nye boligfeltet til senterbebyggelsen i Rælingen rundt Marikollen.

Området ble befart i april 2019 og ØV anså inngrepet i Marka som akseptabelt og ville på visse vilkår akseptere turveien. Begrunnelsen var at området på grunn av topografien har mindre verdi som nærskog/friluftslivsområde, samt at turveien vil bidra til at den første delen av skoleveien blir bilfri. Vilkår/våre anbefalinger var:

- Bevar mest mulig av vegetasjonen mot skråningen i øst
- Blokkmarka må spares
- Brønnen må ikke berøres og sikres dagens vannsig
- Fjellskjæringen bør kunne sikre behovet for steinmasser til fylling/skråning/oppbygging av veien
- Vi ønsker minst mulig tilkjøring av jordmasser, kun steinmasser om det skulle være behov for tilkjørte masser
- Om mulig må skråningen og fjellskjæringer tildekkes med stedegen masse så den kan gro igjen
- Turveien må være gruset

Reguleringsplanen ble vedtatt på forsommeren, men ØV var ikke fornøyd med kravene i reguleringsplanen. ØV klaget derfor på vedtatte bestemmelser i reguleringsplanen, fordi det verken ble stilt krav til veidekke eller inngrepets samlede bredde. Gangbanens bredde var satt til tre meter. ØV fryktet at det samlede inngrepets bredde vil resultere i et inngrep på det dobbelte og ba om at bestemmelsen ble endret, slik at gangbanen med skjæring/oppfylling gis en maks bredde på 5 meter. I tillegg ba ØV om at bestemmelsen fastsetter at toppdekket skal være grus.

ØV fikk gjennomslag for at toppdekket på turveien skal være grus, men vi var misfornøyde med at det ikke var satt maksbredde på turveien. Vi ønsket også bedre tilgjengelighet gjennom boligområdet til Marka. I et brev 17. november støttet vi kravet om at skråninger og fjellskjæringer skal tildekkes med stedegne masser. ØV gjentok også kravet om at hele turveien kun må bygges opp med steinmasser – hvilket også reduserer behovet for grøfter langs veien – og at maksimal total bredde på

Søndag 12. mai 2019 åpnet DNT sin nye hytte på Huldreheim. Foto: Bjørnar Thøgersen

turveien inkludert grøfter og veiskulder derfor bør settes til fem meter. Vi sa oss også fornøyd med at vannreservoar/dam i bekk skal bevares i størst mulig grad og at vannkvaliteten og tilsiget til dammen skal opprettholdes.

Videre uttalte ØV at selv om det anlegges en fin tilførsel til sti/løypenett gjennom en snarvei som leder turtrafikk fra sideveien, er det til dels kronglete å ta seg fram fra fylkesvei 120. ØV foreslo at det kan anlegges en sti langs bekken uten at vegetasjonen langs bekken ødelegges, hvis terrenget tillater det. Videre påpekte vi at det går en sti innover i Marka i enden av et grøntdrag. Stien bør opparbeides som tilførsel til Marka fra denne delen av boligfeltet.

Ny DNT-hytte ved Ramstadsjøen åpnet

I januar 2018 ble ØV invitert til et infomøte med Barnas Turlag, om deres planer for å bygge en ny DNT-hytte ved den gamle plassen Huldreheim ved Ramstadsjøen. Da saken kom på høring var ØV positive til at det kunne bygges en DNT-hytte ved Ramstadsjøen.

Kommunen ga i oktober 2018 tillatelse til byggingen, etter at Fylkesmannen hadde godkjent dispensasjonen. Søndag 12. mai 2019 åpnet DNT sin nye hytte på Huldreheim. Hytta ligger idyllisk plassert i vannkanten, på stedet der jaktslottet til konsul Duborgh i sin tid lå. Den formelle åpningen skjedde til toner av Johan Halvorsens verk Huldrelokk, som han komponerte her på et av sine besøk i 1891. Barnas Turlags maskot, Turbo, dukket opp og hilste på barna, det var servering av pølser og kake og god stemning blant over 600 (!) fremmøtte. Vi gratulerer DNT og Barnas Turlag med en perle av en hytte, som allerede er meget godt besøkt.

Etablering av discgolfbane Myrdammen godkjent av KLD
I 2018 fikk ØV på høring fra Rælingen kommune søknad om å etablere en 18 hulls discgolf-park (frisbeegolf) ved Myrdammen, i et statlig sikret friluftslivsområde som kommunen forvalter på vegne av Staten. Området ligger i sin helhet innenfor markagrensa og er omfattet av markaloven. ØV begrenset sin høringsuttalelse til å gjelde de prinsipielle sidene av saken.

ØV mente at frisbeegolf ikke er en idrett som er markabasert eller tradisjonelt har vært utøvd i Marka. ØV bemerket også at denne saken er av stor prinsipiell karakter, siden det her søkes om anlegg til en idrettsaktivitet som ikke tidligere har vært utøvet i Marka, men i parker i typisk urbane områder. Hvis en slik aktivitet tillates i Rælingen er det naturlig at det vil komme søknader om anlegg for både denne type idrett/aktivitet og andre former for aktiviteter som ikke er markabaserte. ØVs konklusjon var at den omsøkte aktiviteten ikke er innenfor markalovens formål, og at søknad om dispensasjon av den grunn måtte avslås. Naturvernforbundet i Oslo og Akershus støttet vår uttalelse, mens DNT og OOF mente at tiltaket kunne tillates.

Kommunen ga i 2018 tillatelse til bygging av anlegget under forutsetning av at Fylkesmannen tillater det. ØV skrev i den anledning et brev til Fylkesmannen hvor vi påpekte at vi registrerer et voldsomt press på randsonen i Østmarka fra alle randkommuner med ekspanderende befolkning. Ved å legge anlegg av ulike slag innenfor markagrensen, slipper kommunen å sette av plass til denne typen aktivitet i byggesonen. Vi mente at det er stort behov for at Fylkesmannen som Marka-direktorat tar en aktiv rolle og påser at det vernet markaloven er ment å gi mot gradvis utbygging opprettholdes, slik at fellesskapsverdiene Marka representerer ikke forringes eller går tapt for fremtidige generasjoner. Hvis Fylkesmannen «åpner denne døra vil det ikke være mulig å lukke den igjen». Vi ba også om at hvis anlegget faller inn under begrepet «markabasert idrett» og kunne tillates, måtte Fylkesmannen ta stilling til om reguleringsplan er nødvendig.

I brev 22. august 2018 frarådet Fylkesmannen Rælingen kommune å gi dispensasjon fra markaloven til discgolfpark ved Myrdammen. Fylkesmannen tok i sin uttalelse utgangspunkt i markalovens § 15 og forholdet til markalovens hovedformål. Fylkesmannen var positiv til discgolf som en uorganisert og utendørs lavterskelidrett, men påpekte at dette ikke er en idrett som tradisjonelt har vært utøvd i Marka, eller må etableres i Marka som følge av krav til topografi og areal. Det ble også uttrykt bekymring for en mulig konflikt mellom discgolf og den øvrige aktiviteten rundt Myrdammen, og for at tiltaket vil endre opplevelsen av naturen i området. Videre påpekte Fylkesmannen at det er uheldig at et slikt tilbud legges til et område som kun er tilgjengelig med bil, og at det finnes arealer i kommunen som derfor er bedre egnet for etablering av discgolfpark. På bakgrunn av dette vurderte Fylkesmannen at tiltaket ikke innfridde kravene i markalovens § 15, og ikke kunne innvilges dispensasjon fra markaloven § 5.

Kommunen ønsket imidlertid ikke å avslå søknaden og oversendte søknaden til Fylkesmannen for avgjørelse 5. februar 2019. Fylkesmannen fant at tiltaket ikke innfridde vilkårene for dispensasjon i markaloven § 15, og avslo søknaden i sitt vedtak datert 14. mars. Rælingen kommune påklagde vedtaket 5. april. Da Fylkesmannen i Oslo og Viken ikke fant grunn til å omgjøre sitt vedtak, ble klagen oversendt Klima- og miljødepartementet (KLD) for avgjørelse 14. juni 2019.

Departementet vurderte at Rælingen kommunes omsøkte discgolfpark ved Myrdammen innfrir vilkårene i markaloven § 15 og kan få dispensasjon fra bygge- og anleggsforbudet i loven § 5, dersom ingen kastedistanser krysser gangsti. KLD ga dermed dispensasjon fra markalovens § 5 jf. § 15. Dispensasjonen ble innvilget på vilkår av at ingen kastedistanser krysser turstier. Dette vilkåret kommer i tillegg til de vilkår som kommunen legger til grunn i sin søknad. Det forutsettes også at discgolfparken tilrettelegges skånsomt i landskapet og at det tas tilbørlig hensyn til markalovens formål.

Myrdammen er et statlig sikret friluftslivsområde med en populær badeplass. Bildet er tatt mot vannet, nedenfor området hvor den omstridte discgolfbanen blir anlagt i 2020. Foto: Johan Ellingsen.

ØV er skuffet, men ikke overrasket, over departementets overprøving av Fylkesmannen. I Granavolden-plattformen la Regjeringen vekt på at effektivisering av saksbehandling med overføring av mer myndighet til kommunene i arealsaker skal være en uttalt politikk. Regjeringen ville også begrense antallet statlige innsigelser. Fylkesmannens anledning til å fremme innsigelser og avslå søknader er kraftig redusert etter instruks fra regjeringen. Riksrevisjonen reiste i 2019 spørsmål ved om den endrede praksisen har gått så langt at innsigelsesinstituttet ikke lenger fungerer etter hensikten; altså om nasjonale og vesentlige regionale interesser har den beskyttelse de har krav på. Praktisering av markaloven er som kjent ansett som regionale og nasjonale interesser.

ØV er bekymret for denne utviklingen. Østmarka skiller seg fra for eksempel Nordmarka ved at den er et mindre skogsområde som er omringet av vekstkommuner med stort press på arealene. ØV er bekymret for at randkommunene søker å løse sine behov for infrastruktur innenfor markagrensen i et omfang som samlet sett medfører at både arealene i Marka og skogskvalitetene reduseres og forringes. Nærskogen er av særlig betydning for store folkegrupper, og avgjørende for barnefamiliers og den eldre befolkningens tilgang til Marka.

Søknad om permanent drift for opplevelsessenter i Vestegårdsskogen

Siden 2004 har Foss Event fått midlertidige tillatelser for oppføring av installasjoner og drift av et opplevelsessenter i Vestegårdsskogen. Da vi igjen fikk saken til behandling i 2018, påpekte vi at opplevelsessenteret er av kommersiell karakter. Denne typen anlegg er ikke tillatt etter markaloven og er ikke allmennyttig. Kommunen og Fylkesmannen i Oslo og Akershus støttet dette synet.

Fylkesmannen opprettholdt i 2019 kravet om at drifta av opplevelsessenteret skulle avsluttes etter ca. 14 års drift basert på dispensasjon fra forbudet i markaloven § 5, vedrørende bygge- og anleggstiltak i Marka. Drifta av senteret skal nå avsluttes.

4.6 Plansaker i Enebakk

Reservevannledning for Flateby Vannverk

Flateby Vannverk har startet arbeidet med å finne en alternativ vannforsyning til dagens vannkilde, Gjeddevann. Det er ennå ikke fattet noen beslutning, men det ble foreslått å legge en reservevannledning for Flateby Vannverk gjennom Nordbysjøen til sørenden av vannet, og videre til Flateby via vestre Morttjern.

I en høringsuttalelse mente ØV at dette var et alvorlig naturinngrep helt inntil Østmarka naturreservat, og vi krevde en konsekvensutredning av tiltaket. Dette kravet fikk ingen støtte, hverken i kommunen eller hos Fylkesmannen i Oslo og Viken. Vi opplever nok en gang at markalovens dispensjonsadgang for nødvendige infrastrukturtiltak trumfer kravet om fravær av tekniske inngrep i Marka. ØV har påpekt muligheten for et alternativ som går langs Fv120, men dette er så langt blitt avvist som et dyrere alternativ.

Klima- og miljøplan Enebakk

ØV fikk muligheten til å kommentere kommunens forslag til klima- og miljøplan for perioden 2019–2023. Vi gikk grundig igjennom planen for å se på i hvilken grad den gir en god beskrivelse av de store naturverdiene kommunen har i Østmarka. Det var påfallende at disse verdiene i svært liten grad var omtalt i planen. ØV bemerket derfor en rekke punkter som bør behandles i planen:

Vi berømmet at Enebakk kommune har valgt å slutte seg til FNs bærekraftmål og tar sikte på å innarbeide målene i kommunens planlegging og forvaltning. ØV mente at opprettelse av en nasjonalpark vil kunne bidra til å stimulere til mer friluftsliv for kommunens innbyggere og på den måten gi store helsemessige gevinster i form av rekreasjon og opplevelser, samtidig som tiltaket sikrer det biologiske mangfoldet.

Planene hadde følgende mål i avsnittet om biologisk mangfold:

- Ha oversikt over verdifullt biologisk mangfold i kommunen
- Inneha tilstrekkelig kunnskap til å sikre leveforhold for truede arter
- Hindre nedgang i bestandene av rødlistearter og sjeldne naturtyper i kommunen

Østmarka Venner foreslo i tillegg følgende kulepunkt:

- Bidra til vern av viktige naturtyper og områder med rødlistearter gjennom vern etter naturmangfoldloven

ØV minnet også om at alle skogeiere skal registrere områder som sannsynligvis har et rikt artsmangfold når de planlegger skogdriften. Verdien av dette materialet må følges opp med en grundigere kartlegging. I naturdatabasen framgår det dessuten tydelig et stort antall naturtyper av kategoriene A, B og C, særlig i det området som vil inngå i en nasjonalpark. Vi bemerket at den allerede utførte kartleggingen av rødlistearter må nevnes i planen.

ØV minnet om at kommunen i 2018 fikk ansvar for oppfølging av tre kritisk sårbare eller truede arter (edelkreps, åkerrikse og edellundlav). Enebakks særskilte ansvar for disse artene er ikke kommentert i planen, og vi mente at kommunen må følge opp dette i dokumentet.

ØV påpekte viktigheten av arbeidet med å redde vassdragene fra krepsepesten, og at det må settes inn sterkere avbøtende tiltak og søkes om reintroduksjon av kreps. Vi påpekte også at planen ikke omtaler elvemuslingene i Mosjøbekken og Rausjøbekken. ØV oppfordret til en ny undersøkelse av elvemuslingene og vurdering av tiltak for å sikre elvemuslingbestandene. Kommunen har særskilte

Edelkrepsen er en av tre arter som Enebakk har et særskilt ansvar for. Foto: H. Zell - CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons 8762056.

ansvar for artene, og dette er ikke fulgt opp i planen. ØV spurte derfor om hvilke planer kommunen har for å følge opp dette.

ØV uttrykte bekymring for bestandene av hjortevilt i kommunen, da det i dag sannsynligvis er en dobbel beskatning med både jakt og ulvepredasjon. Så lenge Enebakk ligger i ulvesonen, må avskytingsplanene for både elg og rådyr tilpasse seg denne situasjonen, og planen må adressere dette.

ØV påpekte at vi får ofte meldinger om forsøpling, inkludert private søppelplasser, ved innfallsporter til Østmarka. I kapittel 6 om Forsøpling nevnes ikke det vedtatte verbalforslaget ved budsjettforhandlingen for 2019 om å kartlegge ulovlige fyllinger og skjemmende lagring av gammel redskap. ØV etterspurte status, og om grunneier står ansvarlig for å rydde opp.

ØV bemerket også at Kølabånn bør reddes fra totalt forfall. Restaurering av denne husmannsplassen kan ha en dobbelt positiv effekt: Det kan motivere folk til å komme seg til skogs, og det har en kulturhistorisk verdi at plassen tas vare på. Kølabånn ligger ypperlig til mellom Flateby og Kirkebygda langs den viktigste skitraseen i Enebakk.

Adkomst via Ekebergdalen

Adkomst til Østmarka gjennom Ekebergdalen er en sak som ØV og Oslo og Omland Friluftsråd har jobbet med i over 20 år. Vi mottar mange klager fra turfolk som føler seg jaget bort på tur til eller fra Børtervann. I 2018 så ØV en mulighet til å ta opp saken, i en grundig høringsuttalelse til *Kommunedelplan for idrett og friluftsliv* i Enebakk i slutten av mai. Det førte til et positivt vedtak i kommunestyret: «Enebakk kommune går i dialog med grunneierne på Ekeberg og Børter med sikte på å få på plass en trasé fra Sandhaugen til et egnet krysningspunkt over elva til skogsbilveien mot Forfoten».

Det er verdt å merke seg at også det nye politiske flertallet etter kommunevalget akter å jobbe for lettere adkomst til Østmarka fra Kirkebygda. Vi vil følge opp saken i 2020.

5 Kulturminner og kulturlandskap

5.1 Sarabråtens venner

Sarabråtens venner har i 2019 fortsatt arbeidet med å få Sarabråten fram i lyset som det historiske stedet det en gang var i Østmarka. At mange er opptatt av Sarabråten, fikk vi bekreftet ved stor deltagelse på årets arrangementer.

Vårdugnad

Vårens dugnad på Sarabråten ble gjennomført i slutten av april. Vi fikk ryddet og åpnet opp øverst langs gangstien som går ned til Nøklevann, til venstre for den åpne plassen. Her ble både noe bunnvegetasjon og litt større trær fjernet. Bålrester på pynten ved ruinen ble også fjernet.

Avduking av båtmodellen «Sara»

Endelig kunne Thomas J. Heftyes karakteristiske, håndsveivede hjulbåt «Sara» – som sannsynligvis ble senket i Nøklevann for over 100 år siden – komme opp til overflaten igjen, i form av en flott modell laget av modellbåtbygger Knut K. Gransæther. Friluftsmannen Heftye, som også stiftet Den Norske Turistforening, brukte hjulbåten til å frakte 20-25 passasjerer fra Norges politiske, økonomiske og kulturelle elite rundt på Nøklevann fram til rundt 1900.

Modellen av «Sara» ble avduket av Arne Egil Sagen fra Sarabråtens venner, til jubel og rungende applaus fra 120 frammøtte i Bøler kirke, torsdag 5. september. Sarabråtens venner har fått støtte fra Sparebankstiftelsen til å få bygget modellen. Det ble holdt en rekke spennende foredrag i konfirmantsalen i kirken denne kvelden. Modellen vil i tiden framover stå utstilt på markastuer i Østmarka og på noen biblioteker rundt Østmarka.

Fakkelvandring til Sarabråten

Den 26. september ble det for tredje gang arrangert fakkelvandring i Østmarka; denne gangen som et Miljøhovedstads-arrangement. Det ble et veldig vellykket arrangement, hvor mellom 300 og 400 tok turen inn til Sarabråten i stemningsfulle omgivelser med forskjellige innslag underveis. Inne på Sarabråten var det foredrag, utstilling av den nye modellen av hjulbåten «Sara», og servering av pølser, boller, saft og kaffe. Arrangementet var i regi av Sarabråtens venner i samarbeid med Østmarkas Venner, og mange frivillige bidro til at arrangementet ble veldig vellykket. Arrangementet ble gjennomført med støtte fra ØV, Østensjø bydel og Sparebankstiftelsen.

5.2 Sørli besøksgård

I 2003 foreslo ØV at husmannsplassen Sørli ved Nøklevann i Oslo skulle bli besøksgård, og dette ble vedtatt av bystyret i Oslo i 2007. Vi har i mange år øvd påtrykk på både BYM og politikerne i Oslo for at planene skulle bli realisert. En plan ble sendt på høring i 2014, og en behovsanalyse utarbeidet i 2015. I Behovsplanen for idrett og friluftsliv i 2016 prioriterte byrådet Sørli høyt og satte av 6 millioner på budsjettet for 2017. Populære parsellhager ble etablert våren 2017. Arbeidet med istandsetting av bolighuset ble ferdigstilt i 2018, og den gamle driftsbygningen ble ferdigstilt i løpet av 2019.

Men BYM fikk ingen driftsmidler til å ansette folk, så Sørli kunne ikke åpne som besøksgård våren 2018. Da skrev vi en sint leder i medlemsbladet, samtidig som vi kontaktet viktige personer i de tre byrådspartiene. Dette – sammen med høringsuttalelsen vår til Behovsplanen og viktig støtte fra Oslo og Omland Friluftsråd – bidro til å utløse en bevilgning på 18 millioner til undervisningsbygget og 1,5 millioner til drift av besøksgården på budsjettet for 2019.

Ragna Kronstad er den nye bestyreren på Sørli gård. Foto: Bjarne Røsjø.

I 2019 ble Ragna Kronstad ansatt som bestyrer på Sørli besøksgård, og stillingen som agronom ble utlyst høsten 2019. Drifta av gården har derfor startet opp – foreløpig litt forsiktig. De første hønene er på plass, og snart kommer griser og sauer. Gården vil formelt bli åpnet våren 2020.

Mot slutten av 2018 uttalte ØV seg om oppstart av plan for Sørli gård og besøkssentret og driftsgarasjen som skal bygges. Reguleringsplanen kommer på høring vinteren 2020.

5.3 Bøvelstad

Bøvelstad er en tidligere husmannsplass som ligger flott til ved nordenden av Børtervann i Rausjø skog. I 2011 ble Bøvelstad åpnet som ubetjent DNT-hytte, etter en omfattende modernisering. ØV har siden før åpningen deltatt aktivt i arbeidet med bygningen og skjøtsel av kulturlandskapet

Bøvelstad fikk i 2019 montert et stort solcelleanlegg på sørveggen av hovedhuset. Tidsbrytere på alle 12-volts lyspunkter i hytta sørger for at batteriene til enhver tid skal kunne levere strøm. En øket sikkerhet uten farlige stearinlys var et viktig argument for DNT for dette tiltaket. Da Bøvelstad er avhengig av en sikker strømtilførsel også til det rovdyrsikre gjerdet, så vi her en mulighet til å få strømmen til strømgjerdet fra hyttas anlegg. Dessverre rakk vi ikke å få dette montert til beitesesongen i 2019, men sommeren 2020 skal det være på plass. Dette vil spare oss for den usikkerheten som vårt eget lille solcelleanlegg innebar.

Ellers er låve og vindskier nå ferdig malt og nye takrenner er montert, slik at veggene er sikret en lengre levetid. Et ønske fra oss er å få ryddet opp i låven, hvor det fortsatt ligger materialer fra ombyggingen i 2011.

5.4 Dølerud

Den gamle husmannsplassen Dølerud ble restaurert og gjenåpnet for bruk som ubetjent DNT-hytte 1. november 2015. Hytta med åtte sengeplasser har deretter vært i flittig bruk, og det er ekstra gledelig at mange av brukerne er barnefamilier. ØV deltar i hyttetilsynet og dugnader, og arrangerer åpen dag på Dølerud. BYM i Oslo sørger for en god skjøtsel av kulturlandskapet, og enga blir maskinelt slått i august.

5.5 Husmannsplassen Enga ved Mariholtveien

Basert på et engasjert og handlekraftig innbyggerinitiativ med støtte fra Bydel Alna og Bymiljøetaten i Oslo kommune (BYM), har det skjedd mye rundt husmannsplassen Nuggerudenga (Enga). ØV har støttet engasjementet for bevaring av husmannsplassen, men har ikke vært direkte aktiv i arbeidet. ØV foreslo høsten 2019, i innspill til kommunens behovsplan for friluftsliv, at husmannsplassen skal settes i stand og restaureres.

Bydel Alna har gitt 50 000 kroner i grønne midler til et forprosjekt for å utvikle en grønn møteplass på Enga. Den lokale aksjonsgruppa ønsker å starte å dyrke jorda via et andelslag og etablere et informasjonssenter inne i våningshuset.

Det har vært arrangert ryddedugnad ute i samarbeid med BYM, med deltakelse fra 30 personer fra Ellingsrud og andre steder. Gruppa håper å kunne starte opp et prøveprosjekt med dyrking, og BYM vil drenere tomta slik at den kan dyrkes fra våren 2020.

Biblioteket i Bydel Bjerke har sagt ja til å ha fotoutstilling om husmannsplassen og det arbeidet som er gjort lokalt for å bevare stedet. Dette vil bidra til å skape en bevissthet om arbeidet som pågår og et større engasjement i Groruddalen. Utstillingen er planlagt til mars 2020.

6 Arrangementer

6.1 Oslo europeisk miljøhovedstad

Oslo er en av Europas mest ambisiøse og handlekraftige hovedsteder i kampen for et grønt skifte. EU kåret Oslo til miljøhovedstad i 2019, i konkurranse med 13 andre byer.

Målsettingen var at byen skulle farges grønn i løpet av året, og at Oslos befolkning skulle få en folkefest.

Miljøbyråd Lan Marie Nguyen Berg oppfordret organisasjonene til å komme med innspill til arrangementer som kunne bidra til et rikholdig program. ØV fulgte oppfordringen og søkte om å bli samarbeidspartner i *Oslo europeisk miljøhovedstad 2019*, med vekt på å løfte fram Østmarkas viktighet for naturmangfold og naturopplevelser. Seks turer blant våre om lag 20 arrangementer i 2019 har vært ØVs del av det offisielle miljøhovedstadsprogrammet.

Turene var lagt til verneområder og den planlagte nasjonalparken i Oslos kommuneskog i Østmarka. Målet med turene var å gjøre befolkningen kjent med den framtidige nasjonalparken i Østmarka og tre andre verneområder, samt å skape forståelse for Østmarkas viktighet for naturmangfold og naturopplevelse. Målgruppen var barn, ungdom og voksne som ønsket å lære mer om naturmangfold og bli kjent med verneområdene i Østmarka.

ØV mottok 20 000 kroner i prosjekttilskudd, etter søknad. Vi mener at måloppnåelsen i prosjektet *Naturmangfold og naturopplevelse i Østmarka* har vært stor, ved at det er skapt forståelse rundt viktigheten av vern for å ta vare på naturmangfoldet. Dette støtter også opp under Oslo kommunes

Fin stemning under familiedagen på Dølerud. Foto: Helga Gunnarsdóttir.

mål, både på kort og lang sikt. Skriftlig rapport og prosjektregnskap for bruken av midlene er sendt Oslo kommune.

Under følger en kort beskrivelse av turene som var en del av miljøhovedstadsprogrammet, samt de andre arrangementene gjennomført i 2019.

Mange av arrangementene er mer utførlig omtalt på våre nettsider eller i Nytt fra Østmarka. Arrangementene i regi av Sarabråtens venner er omtalt under «Kulturminner og kulturlandskap».

Det har vært stor interesse for turene som var vårt bidrag til Miljøhovedstadsåret, og vi har fått mange gode tilbakemeldinger fra dem som deltok. Mange av tilbakemeldingene gir uttrykk for at deltakerne setter stor pris på økt kjennskap til og kunnskap om verneområdene. Fremtidig nasjonalpark i Østmarka har vakt stor interesse.

6.2 Guidet skitur i nasjonalparken

Den annonserte villmarksturen i den planlagte nasjonalparken var egentlig berammet til helgen 9. og 10. februar. Men da meteorologene varslet om store mengder regn på tørr snø, innså vi at turen måtte utsettes. Ny dato for turen ble satt til 16.-17. mars. Utsettelsen førte til at tidspunktet passet for bare seks turentusiaster av opprinnelig 15 påmeldte.

Da turen nærmet seg, ble det advart mot ekstremt store nedbørmengder i form av snø eller sludd. Å arrangere en guidet skitur i den kommende nasjonalparken i Østmarka skulle tydeligvis ikke være enkelt! Men tur ble det likevel. Dette til tross for at artikkelen som ble skrevet fra turen i årets andre nummer av medlemsbladet vårt fikk overskriften «Østmarka-vinterens villeste og våteste eventyr». Artikkelen med bilder kan leses i Nytt fra Østmarka nr. 2, som finnes på vår nettside.

6.3 Guidet vårtur i «nasjonalparken»

Den guida vårturen 28. april ble promotert fra Miljøhovedstaden, og det gjorde at vi fikk en overveldende respons. For at alle skulle få en fin turopplevelse, så vi oss nødt til å begrense antall deltagere, ved å legge ut et skjema for påmelding. Da turen startet fra Bysetermåsan var det i overkant av 60 entusiastiske turgåere som møtte opp.

Sigmund Hågvar guidet flokken på den "klassiske" runden fra Bysetermåsan via det restaurerte branntårnet på Kjerringhøgda og til Vangen. Mange var imponert over å oppleve det intakte skogsbildet som man kan se til alle kanter fra tårnet. Vi spiste lunsj på svabergene ved tårnet, og Sigmund og Helga orienterte om nasjonalparksakens historie og status. Deretter gikk vi blåstien videre til Vangen. Etter en god pause valgte noen å gå veien tilbake, mens andre ble med på blåstien tilbake til Bysetermåsan. Vi merket at det er stort behov for å spre kunnskap, både om sakens forhistorie og hva en nasjonalpark vil innebære.

6.4 Gudstjeneste i Østmarkskapellet

Da ØV skulle feire sitt femtiårsjubileum i 2016, foreslo flere medlemmer at en gudstjeneste i Østmarkskapellet burde være blant arrangementene. Denne gudstjenesten ble en minnerik opplevelse og har deretter vært gjentatt hvert år.

Presten Per Anders Nordengen forrettet også under årets Østmarka-gudstjeneste, som ble arrangert 12. mai. ØVs leder Helga Gunnarsdóttir holdt et innlegg og fortalte blant annet om den foreslåtte nasjonalparken i Østmarka.

Den vårlige samarbeidsgudstjenesten har hvert år fått et ekstra løft takket være bidragene fra dyktige musikere. I 2019 var det gospelkoret Gregos som stod for det musikalske innslaget. Skuespilleren og regissøren Birgitte Victoria Svendsen leste tekster. Organisten Jan Ørnulf Melbostad er arrangementets årvisse «toastmaster», musikalske leder og medlem av Østmarkskapellets styre.

6.5 Guidet tur i verneområdet Hauktjern

Også dette var en av turene som var annonsert i Miljøhovedstadåret 2019. Turlederen Bente Lise Dagenborg og ca. 30 deltakere startet ved bommen inn til Lutvann. Steinar Saghaug, tidligere leder av ØV, deltok – og han delte av sine inngående kunnskaper om lekkasjene i Lutvann og Puttjerna.

Fra Lutvann gikk turen inn til Grønlihytta. ØV har foreslått en enkel tilrettelagt trillesti inn til Grønlihytta, slik at den blir bedre tilgjengelig for småbarnsfamilier – siden denne delen av byen har lite tilrettelegging i Marka. ØV mener også at Grønlihytta kan åpnes som et enkelt serveringssted. En representant fra Grønlihyttas styre møtte turgjengen, og deltakerne fikk ta en titt inn i hytta som leies ut til private, men også til skoler og barnehager.

Fra Grønlihytta gikk turen videre gjennom magiske Puttdalen med Nordre og Søndre Puttjern og videre mot sør over Lutåsen og langs blåstiene rundt Lutvann. Temaene ellers var reglene for verneområdet og ulike vernekategorier, med stopp på flere av de flotte utsiktspunktene langs Lutvanns åssider.

6.6 Åpen familiedag på Dølerud

ØV, Miljøagentene og Naturvernforbundet Oslo sør arrangerte en åpen dag på Dølerud søndag 26. mai. Den lille stua, som Sverre M. Fjelstads forfedre bodde i, var åpen for besøkende. Nytt av året var snekring av fuglekasser og en merket natursti med poster. Det var mange barn, foreldre og besteforeldre som tok turen inn til Dølerud. Alle ble traktert med kaffe og blåbærsaft og noe å bite i. Mange barn gikk stolte hjemover med fuglekasse som de hadde snekret selv og skulle henge opp i nærheten av hjemmet sitt.

Slåttetreffet på Bøvelstad ble arrangert for 11. gang. Foto: Ulf Pedersen.

6.7 Minnestund på Sarabråten
Minnestunden ved Milorgbautaen på Sarabråten ble avholdt 6. juni. Dagens hovedtaler var president i Norges Røde Kors, Robert Mood.

Seremonien ble ledet av Ivar Ekanger. Koret Fornebu Singers skapte en magisk stemning da de framførte «Til ungdommen», og Østre Aker Musikkorps bidro til å skape høytid og stemning. Nordahl Griegs dikt «Til ungdommen», med musikk av Otto Mortensen, ble sunget for 34. år på rad.

6.8 Slåttetreff på Bøvelstad
Etter 11 år med slåttetreff og ti år med sauebeiting, ble det i 2019 atter en gang stelt i stand til slåttetreff med den trofaste dugnadsgjengen. Været viste seg nok en gang fra sin beste side. Vi hadde fått nyss om at vi i år ville få flere deltakere, og da vi til slutt var 20 stykker med store og små rundt slåttegrøten, var stemningen stor. Ekstra hyggelig var det å få Oslos tidligere skogsjef Jan Fredriksen på besøk. Det var han og ansatte i Bymiljøetaten som i 2007 startet arbeidet med å hogge og rydde innmarka, slik at Bøvelstad nok en gang ble synlig fra Børtervann. Etter slåttegrøten introduserte han det som skulle bli en skikkelig triller, Bøvelstad-mesterskapet i hesteskokasting. Dette må bli en tradisjon, og fem gamle hestesko er allerede funnet til formålet.

I år fikk vi også besøk av de tamme og nysgjerrige sauene fra Vangen, som tilbrakte sommerferien sin på Bøvelstad. Søndagsturen gikk via Myrsetra og Kåterudhøgda til Bøvelstadsvarttjern og hjem.

6.9 Guida tur i Ski kommuneskoger
Skogsbestyrer Reidar Haugen i Ski kommuneskoger ledet en guidet tur fra Krokhol til Tømmerås søndag 8. september. Turen gikk på blåmerka sti via Paddetjern opp til Tømmerås, det høyeste punktet (313 moh.) i Ski kommune – som er kjent for sin flotte utsikt. De nærmere 30 frammøtte

ble presentert for vakker og verneverdig natur med mye kulturhistorie. Siden turen gikk i området som sannsynligvis blir nasjonalpark, ble det også orientert om dette.

6.10 Sidesprang i Østmarka – på ukjente stier til flotte turmål
Naturvernforbundet og Miljøagentene Oslo Sør, ØV og NOA arrangerte også i år «Sidesprang i Østmarka»; en fin mulighet til å oppleve nye stier. Ruta gikk i eventyrskog fra Sarabråten til Kroktjern, der det ble servert bålkaffe, kjeks og god informasjon. Turen tilbake til Sarabråten gikk over høydedraget mot Hauktjern.

6.11 Oppdagelsesferd for ungdom i Østmarka naturreservat
Helgen 5.-6. oktober ble det en fin tur i Østmarka naturreservat, da ØVs styremedlemmer Bjørnar Thøgersen og Lars Lindland tok med seg de fire ungdommene som hadde meldt seg på turen; to jenter og to gutter. Vi hadde håpet på å få med litt flere deltagere, men det at turen var lagt til en helg i skolenes høstferie gjorde nok litt til at det ble færre deltagere. Det var lagt opp til flere aktiviteter, og det ble servert både god mat og spøkelseshistorier rundt bålet. Gode tilbakemeldinger fra fornøyde deltagere og turledere gjør at dette arrangementet ønskes gjentatt.

6.12 Barnas dag på Sandbakken
Sandbakken Sportsstue ved Gunn Oftedal og Sebastien Barrault gjentok for fjerde år på rad arrangementet Barnas dag i oktober. Mange familier deltok, og Sandbakken ble denne dagen en arena for forskjellige aktiviteter og underholdning for barn. Også i år ble det både sjonglering, hinderløp, rebusløp, hundekjøring og hundekos. Arrangementet var i samarbeid med ØV, som informerte om foreningens virksomhet.

6.13 Speiderhytte-turen
Helgen 12.-13. oktober var det for fjerde gang duket for speiderhyttetur i Østmarka; denne gangen som et arrangement knyttet til Miljøhovedstaden. Det var mange som tok turen innom de 15 åpne speiderhyttene for litt omvisning, bevertning og hyggelig prat. Hyttene har meldt tilbake at det var stor aktivitet med mange besøkende. Med unntak av noen få av hyttene, er det meldt om opptil 200-300 besøkende per hytte på lørdagen. Ved noen av hyttene var det enda flere, og mange hadde også overnatting både ute og inne.

Søndagen var været strålende, så da kom det enda flere. Mange fornøyde turfolk, og mange hyggelige tilbakemeldinger. ØV hadde også i år bestilt buss fra Skullerudstua til Bysetermåsan på lørdagen, for de som ønsket å bli fraktet ut for å gå hjem igjen. 25 turdeltakere benyttet seg av dette tilbudet. I tillegg til buss støttet ØV arrangementet økonomisk, til anskaffelse av kart, hytte- og deltagermerker og informasjonsark.

6.14 Guidet tur fra Grønmo
I oktober var det satt opp en guidet tur fra Grønmo. Været viste seg ikke fra sin beste side, men 17 turvenner ønsket likevel å være med til kjente og ukjente steder i Østmarka. Turen ble ledet av Lise Henriksen – som øste av sin kunnskap og sine historier fra Østmarka.

Entusiastiske deltakere fikk oppleve og bli kjent med mange flotte steder. Turen gikk til Langbråten, Trollkirka/Steinkirka, Tårnet speiderhytte, langs Fugleleiken til Godlia, og rundt Dølerudåsen til Dølerud, hvor det ble en rast. Deretter fortsatte turen videre opp til Svartkulp og gikk videre gjennom et magisk naturområde inne i det freda friluftslivsområdet. Andre steder som ble besøkt på veien tilbake til Grønmo var Milorghula, Bamsebo, Smalvann, Østmarkskapellet og Rundvann. Turen varte til sammen i fem og en halv time.

Artikkelen om avdukingen av en modell av Nøklevanns hvite svane – hjulbåten Sara – var et populært innslag på nettsidene. Foto: Bjarne Røsjø.

6.15 Høstmøtet – en viktig møteplass
ØVs årlige høstmøte er en viktig møteplass for medlemmene og sentrale politikere. Denne gangen kom Daniel Rees fra Miljøpartiet De Grønne (MDG) i Oslo til møtet på Skullerudstua 5. november, for å presentere det nyvalgte, rødgrønne byrådets politiske Marka-plattform. I 2018 var det byrådslederen Raymond Johansen som kom til høstmøtet, og i 2017 kom stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken (SV) og Ola Elvestuen (V) – som senere ble klima- og miljøminister.

Daniel Rees, byrådssekretær for miljø og samferdsel, lovte blant annet at byrådet ikke vil røre Markagrensa, og de ønsker ikke en gradvis nedbygging av randsonen. – Vi vil heller ikke åpne for utbygging eller utvidelse av idrettsanlegg i Marka. Men vi vil jobbe for et bedre kollektivtilbud til flere innfallsporter til Marka, fortalte Rees. Et mer fyldig referat fra møtet ble presentert i Nytt fra Østmarka nr. 4/2019.

7 Kommunikasjon

7.1 Nettsider
ØVs nettsider fungerer godt og høster fortsatt ros fra medlemmer og andre som besøker dem. Vi har også i 2019 hatt som målsetting at nettsidene skal være en god informasjonskanal for både nåværende og fremtidige medlemmer og til allmennheten for øvrig.

Nyhetssidene har i 2019 jevnlig blitt oppdatert med inntil tre nye saker pr. måned. Statistikken viser at de nyhetssakene som har vært mest lest i stor grad har vært knyttet til avklaringer rundt nasjonalpark i Østmarka. Men også artiklene om at «Nøklevanns hvite svane gjenoppstår», «Om å søke trøst i skogen – og finne det», og minneordet om Kjell Staxrud ble lest av mange.

Statistikken viser at ØVs hjemmeside totalt hadde 67 123 sidevisninger i 2019. Den mest besøkte siden er hovedsiden vår, hvor man blant annet får oversikt over nyhetssakene og arrangementene våre. Men også sidene som gir oversikt over kart, turer og hyttene i Østmarka er av stor interesse. Mange besøker siden hvor vi legger ut vårt medlemsblad, Nytt fra Østmarka. Statistikken viser at 71 prosent søker opp saker via Google og lignende, 18 prosent kommer via sosiale medier, og 9 prosent går direkte inn via nettsiden. 46 prosent av leserne er kvinner og 54 prosent er menn. To tredeler av de som besøker sidene er mellom 18 og 44 år. Hele 59 prosent leser nettsidene via mobil.

7.2 Facebook og Twitter

ØV har siden 2012 vært tilgjengelig på Facebook, hvor vi blant annet deler nyheter og arrangementer fra våre nettsider. Erfaringene viser at dette er en god arena for å spre vårt budskap til mange på en effektiv måte, i tillegg til våre nettsider og medlemsbladet. Vi tar imot mange positive meldinger med stor takk, og får jevnlig nye følgere. Ved utgangen av 2019 hadde vi 6486 følgere; det er ca. 700 nye siden forrige år. Saker som har skapt mest engasjement på vår FB-side har vært knyttet til nasjonalparken, men også andre saker – som den om hvorfor vannene i Østmarka er i ferd med å bli brunere – skapte stort engasjement.

ØV begynte i 2015 å bruke Twitter, etter ønske fra noen medlemmer. Twitter-kontoen brukes i hovedsak til å spre nyheter fra våre nettsider. ØV har ikke mange følgere på Twitter, men enkelte meldinger kan likevel oppnå stor spredning. Årets mest populære «tweet» viste til at statsråd Ola Elvestuen startet verneprosessen for nasjonalparken i Østmarka. Den oppnådde mer enn 2 500 visninger.

7.3 Nytt fra Østmarka

Foreningens medlemsblad, Nytt fra Østmarka, ble også i 2019 gitt ut fire ganger med et opplag på 4 400 hver gang. Det sendes til medlemmene samt en rekke organisasjoner, politikere, etater og medier. Medlemsbladet er et av foreningens viktigste ansikter utad, samtidig som det er et viktig bindeledd mellom styret og medlemmene.

De fire utgavene hadde til sammen 176 sider med reportasjer og informasjon om organisasjonens arbeid. Vi publiserte blant annet flere hyggelige artikler om utviklingen i nasjonalparksaken, men vi måtte også publisere to nekrologer over æresmedlemmene Oddvar Rolstad og Kjell Staxrud. Vår journalist og assisterende redaktør Bjarne Røsjø laget gode intervjuer med blant annet professor Gunnhild Riise om brune vann i Østmarka og bestyrer Ragna Kronstad om planene for Sørli besøksgård.

Bymiljøetaten i Oslo kommune har skrevet informative artikler om restaurering av myrer og av branntårnet på Kjerringhøgda, samt vandrefalkene som hekker i Østmarka. Styret og medlemmer, som Vegard Skaalerud, Torstein Hervland og Egil Engen, har også bidratt med godt stoff til bladet. Det var også svært hyggelig at vi fikk lov til å publisere Søstrene Pihls tekst om Østmarkas fagforening, som opprinnelig var publisert på søstrenes egen blogg. Årgangen hadde også vakre forsidebilder som var tatt av Tor Ødemark, styremedlemmene Lars Lindland og Kjell Erik Sandberg, samt Espen Bratlie.

ØVs styre og varamedlemmer 2019-2020. Foran f.v. Ingunn Lian Nylund, Kjell Erik Sandberg, Bente Lise Dagenborg, Kristin Lund, Helga Gunnarsdóttir (leder). Bak bra venstre: Johan Ellingsen, Bjørnar Thøgersen (vara), Jonas Ramsrud (vara), Lars Lindland (vara), Sigmund Hågvar. Foto: Steinar Saghaug.

Redaksjonen blir både inspirert og forpliktet av gode tilbakemeldinger fra medlemmer og andre lesere. Arbeidet med medlemsbladet er fortsatt et stort dugnadsarbeid. ØVs utgifter til Nytt fra Østmarka er i det vesentlige knyttet til utforming, trykking og utsending.

Oslo, 28. januar 2020

Helga Gunnarsdóttir
styreleder

Kjell Erik Sandberg
nestleder

Johan Ellingsen
styremedlem

Bente Lise Dagenborg
styremedlem

Sigmund Hågvar
styremedlem

Ingunn Lian Nylund
styremedlem

Kristin Lund
styremedlem

Regnskap 2019 og budsjett 2020

	Driftsinntekter	Regnskap 2019	Budsjett 2019	Regnskap 2018	Budsjett 2020
	Kontingenter	831 086	840 000	832 619	830 000
1	Tilskudd/gaver	307 047	250 000	402 627	250 000
2	Andre driftsinntekter (bl.a Grasrotandel)	220 095	160 000	168 191	200 000
3	Salg av jubileumsbok	10 595	10 000	47 522	5 000
	SUM INNTEKTER	**1 368 823**	**1 260 000**	**1 450 959**	**1 285 000**
	Driftskostnader				
	LØNNSKOSTNADER				
4	Lønn/feriepenger	476 054	550 000	467 851	510 000
5	Godtgjøring styret	30 000	30 000	30 000	50 000
	SUM LØNNSKOSTNADER	**506 054**	**580 000**	**497 851**	**560 000**
6	ANDRE KOSTNADER				
7	ØV ordinær drift	214 713	350 000	270 028	346 000
8	Medlemsblad	281 186	300 000	297 596	300 000
9	Jubileumsbok	6 273	7 500	12 946	2 500
10	Sarabråtens venner	16 167	28 500	105 967	28 000
11	Minnemarkering (7. juni arr)	16 899	25 000	22 613	25 000
12	Arrangementer og turer	36 299	50 000	27 126	60 000
13	Bøvelstad	8 047	10 000	8 851	10 000
	SUM ANDRE KOSTNADER	**579 584**	**771 000**	**745 127**	**771 500**
	SUM DRIFTSKOSTNADER	**1 085 638**	**1 351 000**	**1 242 978**	**1 331 500**
	Renteinntekter	9 407	6 500	6 327	10 000
	ÅRSRESULTAT 31.12	**292 592**	**-84 500**	**214 308**	**-36 500**
	Overføringer til annen egenkapital	292 592		214 308	

Balanse

	Eiendeler		2019	2018
14		Kundefordringer	48 388	49 160
		Bankinnskudd	1 929 697	1 744 046
		Skattetrekkskonto	20 783	26 382
15		Varebeholdning		5 023
		Forskuddsbetalte kostnader		
	Sum eiendeler		**1 998 868**	**1 824 611**
	Egenkapital og gjeld	Egenkapital 1.1	1 403 888	1 189 580
		Årets resultat	292 592	214 308
		Egenkapital 31.12	**1 696 480**	**1 403 888**
		Leverandørgjeld	44 222	45 251
16		Skyldig offentlige avgifter	33 347	41 546
17		Forskuddsbetalte inntekter	190 007	249 571
18		Annen kortsiktig gjeld	33 517	32 355
19		Avsetning for påløpte kostnader	1 295	52 000
		Gjeld 31.12	**302 388**	**420 723**
	Sum egenkapital og gjeld		**1 998 868**	**1 824 611**

Noter til årsregnskapet 2019

Regnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med regnskapslovens bestemmelser og det er utarbeidet etter norske regnskapsstandarder.

Inntekter og kostnader
Inntektsføring skjer ved leveringstidspunktet etter opptjeningsprinsippet. Kostnader medtas etter sammenstillingsprinsippet slik at kostnader kommer i samme periode som tilhørende inntekt.

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

327748712782 02

1 TILSKUDD/GAVER

Gave fra Caral Data AS	17 000
Gave fra Harald Kanter	1 000
Private gaver (bisettelser)	26 547
Lørenskog kommune, støtte til friluftslivsorganisasjoner	15 000
Oslo kommune, driftstilskudd.	100 000
Oslo FK, støtte til friluftslivstiltak.	80 000
Bymiljøetaten Oslo, driftsstøtte medlemsbladet	40 000
Oslo kommune, miljøhovedstad arrangementer	20 000
Østensjø bydel, støtte arrangementer Sarabråtens venner	7 500
	307 047

2 ANDRE DRIFTSINNTEKTER

Norsk tipping «Grasrotandelen»	138 665
Lotteritilsynet - MVA-kompensasjon 2018	81 430
	220 095

3 SALG JUBILEUMSBOK

Salg jubileumsbok bokhandel, avgift	1 080
Direktesalg jubileumsbok, avgiftsfritt	9 515
	10 595

Salg til bokhandlere er foretatt med MVA. Direktesalg er fritatt for MVA.

4 LØNN/FERIEPENGER

Lønn	364 100
Premie pensjonsordning	28 336
Arbeidsgiveravgift	44 320
Feriepenger	33 517
Arbeidsgiveravgift feriepenger	4 036
Personalforsikring	1 745
	476 054

For en av lønnsmottakerne påløper det arbeidsgiveravgift da samlet utbetalinger overstiger 60 000,- ila året.

5 GODTGJØRELSE TIL STYRET

Ordinære styremedlemmer (8 stk)	16 000
Styreleder	10 000
Nestleder	4 000
	30 000

6 ANDRE KOSTNADER

Endring av beholdning varer	5 023
Annen driftskostnad	574 561
	579 584

Fordelingen av andre kostnader på hovedaktiviteter er gitt i note 7 til 13.

7	**ØV ORDINÆR DRIFT**	
	Leie lager	16 366
	Leie utstyr mm	13 585
	Revisjons- og regnskapshonorar	15 000
	Kontorrekvisita	209
	Web og div data	22 113
	Trykksaker - vervebrosjyrer, infomateriell mm	11 775
	Aviser, tidsskrifter, bøker mv	3 634
	Møter, kurs, oppdatering mv	2 500
	Arrangementer - lokaler, bevertning mm	79 725
	Telefon	3 438
	Porto	11 753
	Blomster og andre gaver	12 386
	Tilskudd/støtte andre org	710
	Kollektiv ulykkesforsikring	4 625
	Reisekostnader, ikke oppgavepliktig	2 353
	Styre- og bedriftsforsamlingsmøter	3 606
	Bank og kortgebyrer	10 935
		214 713
8	**MEDLEMSBLAD**	
	Trykkeritjenester	141 353
	Kjøp rettigheter bilder, tekster mm	750
	Porto	139 083
		281 186
9	**JUBILEUMSBOK**	
	Beholdsningsendring bøker på lager	5 023
	Porto	1 250
		6 273
10	**SARABRÅTENS VENNER**	
	Driftsmaterialer	5 001
	Web og div data	190
	Arangementer - lokaler, bevertning mm	9 784
	Blomster og andre gaver	1 031
	Reisekostnader, ikke oppgavepliktig	161
		16 167
11	**MINNESTUND**	
	Leie utstyr mm	6 384
	Driftsmaterialer	
	Honorarer guider, foredrag og bistand	8 000
	Blomster og andre gaver	2 275
	Reisekostnader, ikke oppgavepliktig	240
		16 899
12	**ARRANGEMENTER OG TURER**	
	Leie utstyr mm	2 234
	Honorarer guider, foredrag og bistand	3 000
	Arrangementer - lokaler, bevertning mm	31 065
		36 299

13	**BØVELSTAD**	
	Driftsmaterialer	4 842
	Arrangementer - lokaler, bevertning mm	3 205
		8 047

14	**KUNDEFORDRINGER**	
	Bøker fakturert med forfall i 2020	500
	Grasrotandel 2019 utbetalt i 2020	47 888
		48 388

Kundefordringer er oppført til pålydende uten avsetning for risiko for tap.

15 VAREBEHOLDNING

Beholdning av jubileumsbok, nedskrevet til 0 dag bøkene er eldre enn 3 år.

16	**SKYLDIG OFFENTLIG AVGIFTER**	
	Arbeidsgiveravgift	12 565
	Skattetrekk lønn	20 782
	MVA oppgjørskonto	0
		33 347

17	**FORSKUDDSBETALTE INNTEKTER**	
	Medlemskontingent for 2020 innbetalt i 2019	190 007
		190 007

18	**ANNEN KORTSIKTIG GJELD**	
	Feriepenger opptjent i 2019 for utbetaling i 2020	33 517
		33 517

19	**AVSETNING FOR PÅLØPTE KOSTNADER**	
	Avsetning for diverse utgifter ikke mottatt underlag	1 295
		1 295

LANGSETH
REVISJON AS

Til årsmøtet i

Østmarkas Venner

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon
Vi har revidert Østmarkas Venners årsregnskap som viser et overskudd på kr 292 592. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2019, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettvisende bilde av foreningens finansielle stilling per 31. desember 2019, og av dens resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen
Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av foreningen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon
Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av styrets beretning for regnskapsåret 2019, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Telefon: + 47 22 62 54 00 | Ryensvingen 3, Postboks 2024 Ryen, 0615 Oslo | www.langsethrevisjon.no | org.nr. 995300796

mgi Medlem av Midsnøl Group International. En internasjonal sammenslutning av uavhengige revisorer og konsulentselskaper.

LANGSETH REVISJON AS

Styrets ansvar for årsregnskapet
Styret (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet
Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:
https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon
Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foreningens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 11. februar 2020
Langseth Revisjon AS

Fredrik W. Langseth
Statsautorisert revisor

Telefon: + 47 22 62 54 00 | Ryensvingen 3, Postboks 2024 Ryen, 0615 Oslo | www.langsethrevisjon.no | org.nr. 995300796
mgi Medlem av Midsmell Group International. En internasjonal sammenslutning av uavhengige revisjons- og konsulentselskaper

KLIMANØYTRAL DISTRIBUSJON
Levert av Posten

NORGE P. P.
posten

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand,
1112 Oslo

Arrangementer Østmarkas Venner 2020

Dato	Arrangementer	Medarrangør/Guide	Annonseres
11. feb	Infomøte om nasjonalpark i Østmarka	Fylkesmannen i Oslo og Viken	
15. mars	Markadagen på Skullerudstua	Fylkesmannen i Oslo og Viken og ØV med flere	
31. mars	Årsmøte med lysbildeforedrag	Lars Lindland, Kjell E. Sandberg og Bjørnar Thøgersen	side 24
18. april	Dugnad på Sarabråten	Sarabråtens venner og ØV	side 14
10. mai	Gudstjeneste Østmarkskapellet	Per Anders Nordengen	side 15
24. mai	Guidet tur: På umerka stier i verneverdig vårskog	Helga Gunnarsdóttir	side 19
7. juni	Guidet tur: Til Lauvtjern og andre vakre vann	Steinar Saghaug	N fra Ø nr 2
8. juni	Minnestund på Sarabråten	Ivar Ekanger	N fra Ø nr 2
26.–27. juni	Slåttetreff Bøvelstad	Johan Ellingsen	N fra Ø nr 2
28. juni	Guidet tur: Østmarka naturreservat	Johan Ellingsen	N fra Ø nr 2
5. sept.	Guidet tur i området ved Sarabråten	Even Saugstad	N fra Ø nr 3
13.–14. sept.	Spillet om Sarabråten	Østensjø teaterselskap	N fra Ø nr 3
10–11. okt.	SpeiderhytteTuren 2020	Speiderne og ØV	N fra Ø nr 3
21. okt.	Sarabråten-seminar	Sarabråtens venner og ØV	N fra Ø nr 3
24. okt.	Guidet tur fra Grønmo	Lise Henriksen	N fra Ø nr 3
10. nov.	Høstmøte på Skullerudstua	Annonseres siden	N fra Ø nr 3